Holger Drachmann

Der var engang –

Eventyr-komedie

i fem akter og et forspil

Bibliotek 1800

Holger Drachmann

Der var engang –

Eventyr-komedie
i fem akter og et forspil

eBibliotek 1800

2014

Personerne

I Illyrien.

Kongen.
Prinsessen.
1. kavaler.
2. kavaler.
1. hofdame.
2. hofdame.
3. hofdame.
En schweizer.
1. frier.
2. frier.
Prinsen af Danmark.
Kasper Røghat, hans følgesvend.
En sanger hos prinsen.

Hofkavalerer, hofdamer, tjenere, vagt, prinsens følge, 2 vægtere.

I Danmark.

Prinsen.
Prinsessen af Illyrien.
Kasper Røghat.
Prinsens jæger.
Anden jæger.
En kulsvier.
Formanden for byvagten.
Første byvagt.

Anden byvagt.
Første junker.
Anden junker.
Første mesterlektianer.
Overkokkepigen.
Fadebursternen.

I stegerset på borgen:

Første pige
Anden pige
Tredje pige
Fjerde pige
Femte pige
En borger

Prinsens jægere, borgervagten, markedssælgere, tatere, gøglere, studenter, musikanter, bønder og borgere.

Forspil

(Et mindre værelse på prinsen af Danmarks borg. Renæssancetiden. ***Kasper Røghat*** *sidder på et bord med et stort krus, hvoraf han nu og da drikker, sin rejse-ransel, som han er i færd med at pakke, samt en gammel violin).*

For min egen person, så er jeg min herre prinsens tjener og fortrolige. Min fa'r lærte mig at tømme en kande *(drikker)* – min mo'r lærte mig, hvordan jeg atter skulle få den fyldt, den salig sjæl! – en gammel bierfidler lærte mig at gnide fiolen – men min bedstemo'r, som var den allerklogeste, hun lærte mig at holde tand for tunge med alt, hvad jeg ikke ved og ikke forstår mig på. Og den kunst er probat i vore dage!
Nu skal jeg på rejser med prinsen. Han er en rask karl – han kan både ride og fægte – han taler både fransk og flamsk – og han forstår tysk – når man ikke snakker for hurtigt.
Han vil ha' sig en kone. Hans fa'rs gamle råder siger, at de vil søge en til ham; men han påstår, at han kun selv kan finde sig den rette – og det kan han nu også ha' ret i. *(Det banker).*
Der har vi naturligvis min kærest', den raske fadebursterne. Nu skal jeg drille hende! *(Vender sig på bordet, taler ud i stuen, bortvendt fra døren)*.
En udenvælts kærest' vil jeg ha' mig. Kommer vi til Flandern, og jeg ser en sortøjet, bredbovet skænkemadam, så siger jeg til hende: "*God verheelp mij, mevrouw, – dat ik geene andere vrouw zal huwen, dan U! Nen, mijn dierbar, geene andere wil ik bezitten, dan U!*" – I Frankrig siger jeg til en lille fiks glut med

opstoppernæse: "*Ayez pitié de moy, mademoiselle; parce que je suis tellement enflammé de l'amour de vôstre belle figure, que je ne – que je ne ...*" – Nåda! *(Vender sig. En bissekræmmer er trådt ind ad døren med sin kurv over nakken.)* Ej! hvad er du for en sort gavtyv!"

Bissekræmmer

Må jeg spørge, er det hr. Kasper Røghat?

Kasper

Jo, det er mit ærlige navn – som skælmerne siger.

Bissekræmmer

Og herren agter sig ud på rejse?

Kasper

Jo-o; det kan ikke nægtes. Hvem er du?

Bissekræmmer *(sætter sin kurv indenfor døren)*

Jeg er en ærlig bissekræmmer.

Kasper

Du er Fanden, er du!

Bissekræmmer

Fanden min rare, min smukke herre,
ak nej, desværre!
Var jeg såvist den mand, som I siger,
så havde jeg fripas i verdens riger.
Fanden forstår den kunst excellent
at drive geschæften uden betaling,
mens *jeg* af hver en styver og skilling
må skatte til hver en toldbetjent.
Møjsommelig vandrer jeg om på jord,
jeg render mig næsten helt fra forstanden
kun én ting har jeg tilfælles med Fanden:
jeg har, som han, en oldemo'er!

Kasper

Sig mig, er det ganske nødvendigt, at en bissekræmmer taler på vers?

Bissekræmmer

Det står der ganske vist ikke noget om i mit næringsbevis ...

Kasper

Ja vil du så ikke sige mig på prosa, hvem din oldemo'r er?

Bissekræmmer

Uh! Det er den gamle mo'r ude i skoven ... det er Eventyrkonen!

Kasper

Ah!

Bissekræmmer

Hun fabrikerer alt det kram, jeg har at sælge; – og jeg går rundt med det.

Kasper

Nå således?

Bissekræmmer

Hun smører handlingen med sin tryllesalve. Hun har det alt sammen på lager: Nissehuer – ønskekapper – alruner og dragedukker … Jeg plejer aldrig at gå forgæves hos folk, som skal på en lang rejse.

Kasper

Lad os se det kram!

Bissekræmmer *(trækker op af kurven en forgyldt bilboquet; han kaster kuglen fra skålen; en sværm sommerfugle flagrer ud)*

Den er til at fange småpiger med.

Kasper

Jeg har kendt dem, der lod sig fange med mindre. Læg tilside! Mere? –

Bissekræmmer

En kobberkedel.

Kasper

Gå til køkkenet.

Bissekræmmer

Herre, det er ikke nogen almindelig kedel.

Kasper

Den ser mig meget ordinær ud. Men kanske har den skjulte egenskaber?

Bissekræmmer

Vil herren se. Her er en lille spritlampe. Når man fylder kedlen med vand og lader det koge …

Kasper

Så snakker den!

Bissekræmmer

Akkurat! Så fortæller den alt, hvad man siger i det hele land om Jer eller den person, som spørger.

Kasper

Det vil sige: når der er tilstrækkelig sprit i lampen på den person, som spørger. Ikke sandt? – Stil tilside. Har du mere? Et spejl! – Ih nej, et portræt i glas og ramme. Hvad er det for en køn dame med mel i håret og røde kinder?

Bissekræmmer

Det er prinsessen af Illyrien.

Kasper

Illlyrien – hvad er det for et land?

Bissekræmmer

Det er et kongerige, som ligger langt, langt borte herfra. Der går enhver med prinsessen om halsen –

Kasper

Det må være et frit land!

Bissekræmmer

Sådan i båndet her at forstå. – Jeg har en svær handel i udlandet med portrætter. Alle bli'r forgabet deri, og det strømmer ind med friere til prinsessen. For hun er endnu kønnere end sit billede – og morsom og ondskabsfuld – og hun holder alle frierne for nar.

Kasper

Det gør hun såmænd ret i.

Bissekræmmer

Og så la'er hun dem hænge!

Kasper

Å nej vel! Det må vi forsøge. Her har du ti rigsdaler for alle tre sager.

Bissekræmmer

Herre, portrættet alene er mere end 10 rigsdaler værd!

Kasper

Ikke en hvid mere – i disse dyre tider! Vil du, eller vil du ikke?

Bissekræmmer

De *skal* jo dog ha' motiveringen!

Kasper

Hvad siger du? Dér er døren! ...

Bissekræmmer

Nå, så lad gå! *(Han ud.)*

Kasper

Der snød han mig alligevel. Jeg må tage mig betalt i rejsekassen. Udrustningen er færdig. Nu kan prinsen komme.

Prinsen *(ind; rejseklædt)*

Nå, vil du med? Er du færdig?

Kasper

Har det sådant jav? Skulle vi ikke tænke os om endnu engang.

Prinsen

Jeg har tænkt. Jeg vil finde mig en kone.

Kasper

Så se her! *(Giver ham portrættet.)*

Prinsen

Nej, hør du – hun er nydelig. En ligefrem skønhed! Hvem er det? hvor har du det fra? hvor bor hun? er det en prinsesse? er

hun … å, nydelig er hun. Jeg vil gå til verdens ende, for at søge hende op.

Kasper *(afsides)*

Hun er virkelig de ti rigsdaler værd. *(Højt:)* Det er prinsessen af Illyrien, min prins!

Prinsen

Illyrien – hvad er det for et land?

Kasper

Det er et kongerige, som ligger langt, langt borte herfra. Men både herom og om alt det andet, skal jeg fortælle jer undervejs – og forresten kan vi spørge os frem i kroerne.

Prinsen

Kasper, du er en perle! Og hvis jeg vinder *hende*, og har hjemført hende som min rette kongelige brud, så skal jeg opfylde alt, hvad du begærer af mig – indenfor rimelige grænser.

Kasper

Nå – dog ikke længer. Så vil jeg til en begyndelse spille rejsemarchen! *(Kaster ranslen over ryggen, gnider en march på fiolen, som fortsættes i mellemaktsmusikken.)*

(Tæppet.)

Første akt

Sal i et rokokopalads. Gennem en portal i baggrunden ses vandet med bygninger, skibe og både. På hver side af portalen er opstillet vagt, hofbetjente og musikanter. I forgrunden (til venstre for tilskuerne) en forhøjning med baldakin og to tronstole. Her sidder ***kongen*** *og* ***prinsessen****. Mellem forhøjningen og baggrunden,* ***hoffets kavalerer og damer.*** *En høj* ***schweizer*** *med stav, fulgt af to vægtere, fungerer som ordensmarskal.*
En ***frier*** *står med hånden på brystet, bukkende foran forhøjningen. Nogle af kavalererne bøjer sig frem og betragter ham.*

Første Frier

Således som Phøbus flammer bag sin sky, således flammer mit hjerte for Eder, prinsesse. Cupido har taget en gylden pil af sit kogger, dyppet den i den dræbte Philomeles blod, og med denne søde gift indridset Eders navn uforglemmeligt i min sjæl. Skal jeg veklage over guden? Skal jeg anråbe Phøbus om at dække mig bag sin sky? Skal jeg ønske, at jeg alt var faret ned til Erebus, skjult blandt skyggerne, hvor så mangen fortvivlet elsker jamrer over sin elskede? Nej, prinsesse, det …

Prinsessen *(i rig dragt fra begyndelsen af det attende århundrede, gaber, holder sig for munden)*

Det keder mig! –

Kongen *(farer op af en lille blund)*

Ah! –

Første Kavaler *(til schweizer)*

Det keder prinsessen!

Schweizer *(lægger hånden på frierens skulder)*

De keder prinsessen, Deres Velbårenhed!

Første Kavaler

Hvilken straf befaler Deres Majestæt –?

Anden Kavaler

Skal han hænges, druknes eller parteres? –

Frier

Men min Gud, hvilken forbrydelse har jeg da begået!

Prinsessen

Han kunne være en intrigant, en skurk, alt muligt – vi ville se igennem fingre dermed! At have kedet os, det er en majestætsfornærmelse – og den fordrer sin straf. *(Betænker sig.)* Rag hans overskæg af ham, den nar! Skær halerne af hans heste, og før ham således med sit følge igennem byen!

Kongen

Du er nådig i dag, mit barn!

Frier *(river sig løs fra schweizeren)*

Fordømt, at din skønhed lokkede mig hid. Men den vil bringe dig selv fortrydelse, som den har bragt mig forsmædelse. *(Kaster portrættet for hendes fod.)* Dér er det kontrafej, som har forført mig! Gid det aldrig var kommet ud i verden.

Kongen

Han er uartig –

Prinsessen

Han dutter mig ligefrem. Det er såmænd det mandigste, han har sagt.

Kongen

Heraus! Allez!

(Frieren føres ud.)

Prinsessen *(slår med sit lommetørklæde)*

Uh, denne parfume. *(Klapper i hænderne.)* Frokost!

Kongen

En lille forfriskning. Det var et fortræffeligt ord, min datter! *(Fanfare udenfor.)* Så! Der kommer en ny … Herregud, det får aldrig nogen ende.

Prinsessen *(sætter sig til rette i stolen igen)*

Min vilje må jeg ha'! Du skal se, lille papa, jeg slår nok en gang til og tager mig en mand: men det er en så vigtig sag – for det første for mig selv, og så for land og rige – at jeg netop får den *rigtige*. *(klapper ham på kinden.)* Ikke sandt, du rare, gode papa? –

Kongen *(tager snusdåsen op)*

Du snakker! *(Snuser.)* Ak ja! *(Frieren føres ind af schweizeren.)* Nå; han ser drabelig ud … på kroppen er intet at klage … *(Bedende:)* Tag ham,

barn!

Prinsessen

Duftede den forrige af pomade, så stinker han der af selvros. Praleri står ud af hans mund, ligesom dampen af en ovnsprække. Å, jeg får ganske ondt på forhånd!

Kongen *(trækker på skuldrene, snuser)*

Jeg håber, han må ha' trumfer i baghånden!

Prinsessen

Ligner han ikke en tyr, som vil til at stange?

Kongen

Kan du se hornene! – jeg ikke!

Prinsessen

Han er sandsynligvis enkemand og bærer flor over dem.

Kongen

Stille!

Schweizeren *(fører **frieren** frem foran forhøjningen)*

Hans Durchlauchtighed kurfyrsten af Podolien, markgreve af Volhynien, søn af den regerende fyrste af Siebenbürgen, sønnesøns søn af den store ...

Prinsessen

Mér end nok! – lad ham svare for sig selv.

Schweizeren

Tal, Deres Durchlauchtighed!

Frieren *(bukker stolt-forlegen, snor sin knebelsbart, lægger hånden på kårdehæftet.)*

Prinsessen

Man skulle tro, han ville have os ud for fuglestangen!

Kongen

Han mærker, at du vil lade ham løbe med limstangen, skal jeg sige dig! *(Afsides:)* Det gør mig ondt for fyren! *(Byder frieren sin dåse:)* En lille pris ...?

Frieren *(ryster på hovedet.)*

Prinsessen

Det skal hjælpe på hukommelsen! siger man. De har måske tabt mål og mæle over vor skønhed? –

Frieren *(med et gennemborende øjekast)*

Jeg er soldat, prinsesse, – og vant til at lade denne *(slår på kården)* svare for mig.

Prinsessen

Ih min Gud, hvorfor sendte De da ikke sablen herhen og blev selv hjemme?

(Hoffolkene ler.)

Frieren *(ser sig om)*

Det er nemt at være lystige herinde, mine herrer. Men *udenfor* …

Schweizeren

Man vender ikke ryggen til prinsessen …!

Prinsessen

Deres Durchlauchtighed er ret underholdende – *en face!* –

Frieren

Prinsesse! Deres ualmindelige skønhed, som jeg kender af et kontrafej, har lokket mig hid. Man havde forberedt mig på, at De ejede en hvas tunge, men man havde ikke sagt, at i det skønne øje stod kulde og spot. En tunge kan tæmmes, men kulde og spot kender *jeg* ingen midler imod. Jeg trækker mig tilbage uden at bejle!

Prinsessen *(til frieren med et overlegent smil)*

De synes at være langt forsigtigere selv, end Deres sabel kanske ville have været i Deres sted. De har Deres frihed. Vær glad over den! Og *(med hævet stemme)* gem Deres moralske udgydelser, indtil De finder det jomfrulam, der kan blive et underdanigt objekt for Deres tilbøjeligheder – sådan som størsteparten af mandfolkene ønsker sig det. *(Giver schweizeren et vink.)*

Schweizeren *(bukker for frieren)*

Deres Durchlauchtighed!

(Frieren bliver gelejdet ud, men standser udfordrende overfor en at kavalererne, der ler ad ham.)

Prinsessen *(rejser sig, bydende)*

Et ord, fremmede! Ægg os ikke til vrede! Om det så er prinser af blodet, så gør vi kort proces med dem her!

Kongen *(rejser sig)*

Heraus! Allez! ...

(Frieren ud)

Prinsessen *(klapper i hænderne)*

Og nu har vi fortjent vor frokost!

Kongen

Det var et fortræffeligt ord, min datter! *(Tager kronen under armen og stikker sceptret i lommen på sin røde kåbe.)*

*(Musik. Et dækket bord rulles ind i mellemgrunden til højre. **Kongen** og **prinsessen** begiver sig derhen. Hoffolkene og betjentene serverer for dem. – Fanfare fra portalen i baggrunden. Musikken holder inde.)*

Kongen

Man har da heller ingen madro!

Prinsessen *(til schweizeren)*

Før vedkommende ind og lad ham vente, til vi har spist!

*(Musik. Schweizeren kommer med **prinsen** og **Kasper Røghat**; begge i kapper og med spidspuldede, bredskyggede filthatte på hovedet. De føres

hen i forgrunden til højre overfor tronstolene. Musikken dæmpes.)

Prinsen *(flyr schweizeren nogle pengestykker)*

Meld mig så!

Schweizeren

Hvem må jeg melde, Deres Durchlauchtighed?

Prinsen *(betænker sig et øjeblik)*

Kasper Røghat.

Schweizeren *(spørgende)*

Hvem –?

Prinsen

Kasper Røghat – junker til Skive, Nibe og Løgstør.

Schweizeren *(bukker)*

Det er et meget svært navn. *(Går mumlende.)*

Kasper

Men, herre – mit ærlige navn?

Prinsen *(ler)*

Det var en idé, jeg lige nylig fik, da jeg så min formand i faget derudenfor!

Kasper

Nå ja – slid kun på navnet så meget I vil, men hold personen udenfor!

Prinsen

– Hvad synes dig om slottet?

Kasper *(ser sig omkring)*

Når jeg får rigtig rede på det, så skal jeg sige Jer det.

Prinsen

Her er mere krimskrams end derhjemme?

Kasper

Folk her må have bedre råd end hos os. – For masse hår de har på hovedet ...! *(Antyder en allongeparyk.)* Og så fruentimmerne ...! *(Viser bredden over hofterne af pocher og falbelader.)*

Prinsen *(ler)*

Der kan ligge meget skjult under alle de skørter –!

Kasper

En jomfru kunne her gøre barsel uden at nogen mors sjæl havde haft anelse derom.

Prinsen *(tager et lille portræt frem, som han bærer i et bånd om halsen)*

Nu skal vi se, om skilderiet ligner naturen –

Kasper

Eller naturen skilderiet?

Prinsen

Dumrian! Hys!

(Kongen har rejst sig)

Kongen *(kommer hen til dem; han har servietten om halsen endnu og spiser på et stykke kage)*

Bon jour, messieurs ...

Prinsen

Eders Majestæt! *(Bukker;* ***Kasper*** *ligeledes.)*

Kongen *(nikker til prinsen, afsides)*

Der sidder et rart ansigt på den fyr! *(Højt:)* Nå, mine venner – I er altså ikke forknytte?

Kasper

Aldrig forknyt, Deres Majestæt!

Kongen *(til prinsen)*

I har vel ikke begge to samme ærinde –

Prinsen *(præsenterer Kasper)*

Min ven og fortrolige! – vi er så godt som uadskillelige.

Kongen *(ryster på hovedet)*

Det strider rigtignok mod reglementet – men når I alligevel vil hænges, så kan I jo blive hængt i selskab!

Kasper

Om forladelse, herre konge; dér lod De et stygt ord falde –

Kongen *(taber et stykke kage)*

Lod jeg noget falde? – Er du kommet langvejs fra, min søn? *(Bryder af kagen og byder ham.)*

Prinsen

Tak! – Jo vi er ellers lidt langvejs fra!

Kongen

Jeg kan se det. Sådanne hatte og kapper er ude af mode her – ja for flere menneskealdre siden.

Prinsen *(ler)*

Ih nej vel?

Kasper

Man skal ikke skue hunden på hårene, Deres Majestæt! *(Vil åbne sin kappe,* ***prinsen*** *forhindrer ham i det.)*

Kongen *(nikker)*

Ja ja, børn. Det er ikke for skrædderens skyld, at I bliver hængt.

(Går tilbage og byder hånden til ***prinsessen****, der nu rejser sig)*

(Musik.)

Kasper

En gemytlig gammel herre! – Han hænger sig ikke i formaliteter …

***Prinsen** (griber **Kasper** om armen, peger i dyb beundring på **prinsessen**, der af kongen føres op på forhøjningen:)*

Gudsdød, Kasper – hvad siger du?

Kasper

Jeg siger: – En porcelænsdukke!

Prinsen *(ser ufravendt, helt drømmende på hende)*

Hun er vidunderlig dejlig!

Prinsessen

Nå, hr. junker med de mærkelige navne – I falder rent i staver.

Kongen

Pst! Pst! *(Vinker til ham.)*

Prinsen *(bøjer sig langsomt og dybt)*

Prinsesse! ... *(Ser atter på hende, bliver derpå herre over sig selv ved en kraftig bevægelse.)*

Prinsessen *(smiler)*

Træd nærmere!

Prinsen *(gør et par skridt frem, **Kasper** ligeledes; hoffet ler; prinsen vender sig og siger kort til **Kasper:)***

Bliv!

Prinsessen

En ad gangen! – Hvem er frieren?

Prinsen *(bestemt)*

Jeg bejler til prinsessen af Illyrien!

Prinsessen

Ah! Og den anden …?

Prinsen

En ven, en trofast tjener, som mig følger,
og som, ifald jeg sætter livet til,
hjembringer budskab over havets bølger
for dem, som hist min død begræde vil.

Prinsessen

Begyndelsen ret begrædelig – og tilmed på vers.

Kongen

Hvad, på vers …?

Prinsen

Prinsesse, jeg er fra et land, hvor sproget
på tungen lægger nemt en melodi,
så snart som øjets fjerkraft løfter låget
i glad forundring eller slår det i
med sorgfuld vemod. Truffet her jeg står
af Eders skønhed, og idet mit øje
berust omkredser dette gyldne hår,
den røde mund, der mod sin vilje spår
en dristig bejlers tørst sin velkomstdrue,
imens jeg måler her ovalens bue
og disse fine bryn, der mildt sig bøje –
så ved jeg ikke selv, hvordan det går,
men sprogets ord må til musik sig føje.

Prinsessen

En trubadur! Det er rigtignok lidt antikveret; men lad os høre en gang: hvad er det for et mærkeligt land, der sender mig en sådan frier på halsen?

Prinsen

Prinsesse, jeg er fra et land, som ligger –
jeg ved ej, under hvilken breddegrad,
men, omend højt mod nord, det aldrig tigger
af solen smil, som den ej give gad;
vor ret vi kender: Hælvten af vort år
i festligt solskin over lyse strande! –
i mørkets hælvt vi pløjer og vi så'r
og fletter saga mindekrans om pande.

Den vinter drysser rim i egens skæg,
da må vi selv ved læsning os forynge,
mens kampen maner skygger over væg,
og arnen skjules af en lytter-klynge;
den lyse sommernat med elskovs glød
i flammer maler for os fremtids morgen
og kaster håbets guldbørs i vort skød
fra bondens røn og op i kongeborgen.

Om vintren sneen over marken trækker
sit hvide, silkebløde soveflor,
om våren solen gennem løvets sprækker
lysvågen ser en nyskabt, grønklædt jord;
om høsten friske pust fra havets vinde
rødmosset farver knøsens ferskenkind,
om somren duft fra honningsøde linde
i drømme vugger pigehjertet ind.

En drøm det er, at færdes i vort land,
i disse stille, fortidssvangre skove,
hvor bøgens fjerhat fejer skyens rand
og spejler skyggen dybt i fjordens vove,
hvor engen med sit blommede betræk
er søsterseng for elverkongens møer,
der slumrer nu, men snart om busk og hæk
opfører dansen langs de dunkle søer.

Der findes ikke bjerg med stejle sider,
ej mørke kløfters gabende portal:
mod havet bækken uden hvirvler glider,
som stod den stille i den jævne dal;
ej hast og voldsomhed naturen ejer,
og slægten, som blev født i dette land,
blir derfor aldrig grusom i sin sejer,
og bærer tab, som det sig bør en mand.

Stolt er jeg af mit land, mit folk, min stamme,
stolt af at færdes husvant over hav;
i afstand ser jeg hjemmets kyster flamme
med dobbelt glød, som sol igennem rav;
det varme skær mildt om mit hjerte ligger
til overdrivelser jeg lidet ved,
men heller i mit eget hjem en tigger,
end borte eje verdens herlighed!

Prinsessen *(spydigt)*

Nå, *det* er ikke overdrivelser? Pfui! En tigger ...! Det lugter ligefrem af gaden.

Kongen

Unægteligt! Der er noget ved en tigger som jeg ikke for min død ...

Prinsessen

Stille, papa! – *(Til prinsen:)* I kom som frier; – nå, så fri da! *(Læner sig skødesløs tilbage i stolen.)*

Prinsen *(tager portrættet frem, kysser det, bøjer sig dybt og siger:)*

Jeg var en sorgløs svend, da skæbnens leg
i hænde dette kontrafej mig spilled,
og sorgløs jeg mit gode skib besteg,
at se, om og naturen taled sandt,
om I, prinsesse, ligned Eders billed.
Nu har jeg sét! Hver lønlig tvivl forsvandt,
og dermed af mit sind al sorgløs tant
– lad drenge lege, knøse gøre løjer! –
tilbage blev en mand, der, lidet vant
til tjenerroller, knælende sig fandt …

her for min herskerinde jeg mig bøjer!

(Sætter, knælende, foden på portrættet og søndertræder det.)

Her knuser jeg den skrøbelige skal,
der stræber Eders ansigt at gengive;
den virkelige kerne, den har al
den skønheds sødme, som ej bag krystal
et malet farvespil kan efterskrive;
vel sandt: jeg lignes kan ved mangen gæk,
der, fængslet hastigt af et ydre træk,
straks om den indre skønhed sig udbreder –
lad være så! men guden har mig rørt,
mit øre har hans læbers hvisken hørt –
min fremtid vies nu kun *ham* og *Eder*!

Tro dog ej derfor, jeg er døv og blind:
jeg hører under denne vid og latter,
jeg ser vel under disse hundred ynder
hvad jeg, i sandhed, lidet højt kun skatter;
men elskov, sat til højbords i mit sind,
bereder Eder nænsomhedens hynder,
og gives Eders skønhed i min hånd,
og bindes sammen vi med stærke bånd,
og viser skønhed, rang og vid og ånd
sin uformuenhed til at betrygge
den fremtid, som jeg dog så lys mig venter:
så vid, at jeg har kærlighed for to –
på den jeg lader livet trygt bero;
først gennem prøvelser man fæster bo:
som man skal slide sine bryllupssko
før man den rette bryllupsglæde henter!

Prinsessen *(spodsk)*

Hvilken rørende højmodighed! I vil optugte mig og Jer selv på samme tid. Og ved hvilket middel? *(ler)* Ved Eders "kærlighed"! Det er det naiveste, jeg endnu har hørt.

Hoffet *(ler)*

Kasper *(til prinsen)*

Skal vi trække blank, herre?

Prinsen *(dæmpet)*

Nej, *endnu* ikke!

Kongen *(banker på sin tobaksdåse)*

Kunne jeg bare forstå ham …

Prinsessen *(vender sig spørgende mod schweizeren)*

Hvem er han?

Schweizeren *(bukker)*

Den herre er junker til – ja godsernes navne kan jeg ikke huske.

Prinsessen *(ler)*

Han er vel herre til en hytte, junker af et stråknippe, forlenet med et krus kildevand og et surt landbrød?

Hoffet *(ler)*

Prinsen *(rolig)*

At ikke straks jeg nævned mit navn, min rang og stand,
det bør I ej fortryde på, for det bevise kan,
at jeg har næret tillid til Eders sunde blik,
ej villet kildre øret med klingende musik;
ifald jeg kunnet tækkes Jer på stående fod
med lader og med miner, som her jeg for Jer stod,
da ved jeg vist, prinsesse, det var for begge bedst –
og *derfor* ej jeg satte mig straks på den høje hest.

Men jeg har mig forregnet: det blir min egen men;
kan ej mit øje tale, så tal da, bryst og ben!

(Åbner kappen.)

Og tro'de I, at kappen har skjult, hvad der ej du'r –
så værsågod, prinsesse, se mig i hel figur!

(Kaster kappen; står i en ridderlig renæssancedragt. ***Kasper*** *ligeledes i en tilsvarende tjenerdragt.)*

Kongen

Det er straks en forbedring! *(Til prinsessen, dæmpet:)* Tag ham, du!

Prinsessen *(utålmodig, vinker afværgende)*

Vi leger ikke fastelavn. – er I adelig eller borgerlig?
Embedsmand eller officer? Har I gård eller gods? ... Skynd Jer!

Prinsen *(stolt)*

Min fader er af adel, af gammel og af god,
der flyder i mine årer en række aners blod,
et embed' på mig venter; Gud give mig forstand
til hvervet godt at røgte – det største i vort land.

Min moder var af herkomst en folkets datter god,
der flyder i mine årer det jævne, sunde blod;
om blot jeg hende ligner, jeg nævne skal forsand
med stolthed mig en borger – den bedste i vort land.

Til fods og hest jeg kæmped og vandt forgangen år
guldsporen mig i slaget, som stod om gods og gård;
det var ved landegrænsen, at jeg blev riddersmand –
jeg bejler til prinsessen som prins af Danmarks land!

Kongen

Bravo! Ja, så får jeg vel sige: cousin! ...

(Vil ned.)

Prinsessen *(holder ham bydende tilbage)*

Der er ingen grund til at forivre sig, papa! *(til prinsen)* At De er prins til et eller andet land, imponerer os virkelig ikke. Her har været den slags ansøgere før. Jeg skøtter i det hele taget ikke om mandfolkene – og hellere end at tage sådan en almindelig kedsommelig prins som Jer, ville jeg løbe af landet med en stodderprins.

Prinsen

Det er *stærke* ord, prinsesse!

Kongen *(snuser)*

Ja, det skal Gud vide …

Prinsessen

Det *skal* være stærke ord! Jeg kan Jer på fingrene alle sammen – prinser og fyrster, grever og baroner, officerer og diplomater – lige ned til det gemene folk, som ikke kommer *mig* ved. I er som trukket ud af næsen på hinanden; selv jeres grovheder svøber I ind i silkepapir – og hvad enten I taler på vers eller i prosa, lige lidt morsomt er det. Før ville jeg sidde på åbent torv og sælge lerpotter, før jeg giver sådan en magt over min person. Hvis jeg *skal* have en mand engang, så må han kunne imponere mig. Hellere må han slå mig end kede mig. Men *vinder* én min tilbøjelighed – og skulle ulykken ramme os – så ville jeg ikke genere mig ved at gå med tiggerposen for hans skyld!

(Bevægelse blandt hoffet.)

Kongen *(rejser sig)*

Nej, det er dog for galt ...

Prinsessen *(rejser sig, snapper sceptret fra ham, peger bydende mod ham og hoffet)*

Har min kgl. fader ikke svoret, at lade mig have fri rådighed over min hånd? Har han ikke givet mig hånd- og halsret over de friere, som jeg forkastede? Er ikke hær og flåde taget i ed på at ville forsvare alle mine handlinger? ... Nå; hvem knyer da?

Hoffet *(bukker dybt)*

Prinsessen har at befale.

Kongen *(ynkelig)*

Min datter har at befale.

(Snuser, ser hovedrystende ned på prinsen, som er trådt tilbage ved siden af ***Kasper*** *og med opmærksomhed følger optrinnet.)*

Prinsessen *(ser sig omkring, kaster med nakken, ler derpå højt)*

Nikkedukker! *(til prinsen)* Dér ser De! ...

Prinsen *(bukker rolig)*

Jeg er i Deres magt ...

Prinsessen *(til kongen)*

Hvad skal vi gøre ved ham?

Kongen *(trækker på skuldrene, bedende)*

Skån ham! – Han talte dog så pænt …

Prinsessen

Ja pænt! Det er netop sagen … *(lægger sceptret på næsen; betænker sig;* ***pause****.)*

Prinsen

Jeg beder ikke om nåde. Jeg vidste, hvad jeg udsatte mig for. Men her er min ven og tjener; han har ikke forbrudt sig … Vis højmodighed og lad *ham* rejse.

Prinsessen *(betragter dem begge, kaster med nakken, ler højt)*

I kan løbe begge to!

(Stiger ned ad forhøjningen; kongen fører hende.)

Hoffet

Prinsessen er nådig!

Prinsessen *(idet hun passerer forbi* **prinsen og Kasper)**

Min papegøje, som har været bortfløjet i tre dage, kom i morges tilbage. Det er jeres held!

(Musik.)

(Ud med hoffet til højre. ***Kongen*** *fører hende til døren, står dér bukkende, vender så tilbage.)*

Kongen *(til **prinsen**)*

Ja min kære cousin: jeg vil ikke sige, at I har skudt papegøjen ...

Prinsen *(smiler)*

Det vil jeg heller ikke. Jeg vil blot sige, at hvis papegøjen var blevet skudt, så er der rimelighed for, at vi var blevet hængt.

Kongen

Ak Gud ja! *(Snuser, byder prinsen:)* De må ikke være alt for vred ...

Prinsen *(bukker ironisk)*

Jeg har tværtimod grund til at være i høj grad taknemmelig for den store nåde.

Kongen *(byder **Kasper** dåsen)*

Ak ja! Hvad skal man sige? En svag fader ...

Kasper

Haschti! ... Det nøs jeg på.

Kongen *(familiær, til prinsen)*

De må ikke bære nag til os. Jeg kan, ved Gud, så godt lide Deres ansigt!

Prinsen

Skade, at Deres datter ikke har den samme smag!

Kongen *(støder ham på albuen)*

Hva'? – vi skal vel ikke i krig for den sags skyld?

Prinsen *(ser på kongen)*

Tror De – for den sags skyld – at man sådan ustraffet lader sig ...?

Kongen *(afbryder klynkende)*

Men herregud, De blev jo netop *ikke* straffet –!

Prinsen *(ler)*

Det var en stor diplomatisk dumhed af Deres datter. Man skal klippe kloen på ulven, mens man har ham i saksen!

(Begynder at gå.)

Kongen *(snuser; til **Kasper**)*

Hør min brave ven – forestil ham dog, at at en krig fordrer store udgifter.

Kasper

Han dér – han er flot anlagt, Deres Majestæt!

Kongen

Og menneskeblod –

Kasper

Vi har vadestøvler – vi kan gå i blod til knæerne!

Kongen

Sapristi! – Hør, jeg vil være en mand. Jeg vil ligestraks gå til min datter. Jeg vil sige hende, at – at – at jeg er hendes fader

– og at jeg ved min faderlige myndighed byder hende at gøre Dem afbigt, at tage alle sine ukvemsord tilbage, at …

Schweizeren *(kommer med de to vægtere)*

Prinsessen beder Deres Majestæt komme straks, for at overvære hoffets boldspil!

Kongen *(ulykkelig)*

Nu kommer jeg – nu kommer jeg …

(Går med schweizeren, vender om, kommer tilbage.)

Prinsen *(smiler)*

Nu har Deres Majestæt den forønskede lejlighed til at vise Dem som en mand.

Kasper

Ja! Vi forlanger afbigt – og frokost!

Kongen

Nej – ja – nej!

Schweizeren

Det skulle være straks, Deres Majestæt!

Kongen

Å, jeg er en ulykkelig fader. *(Løber ud.)*

Kasper

Komedien er til ende – synes mig.

Prinsen

Nu begynder den først!

Kasper

Ah, det er en anden sag!

Prinsen

Lagde du ret mærke til de ord, hun sagde?

Kasper

Om papegøjen? Det *kunne* være, at den nådige dame igen mistede den …! *(Afsides:)* Han er jo som forhekset! *(Højt:)* Kom!

Prinsen

Du har altså dog ikke lagt mærke … *(Tager et stykke af portrættet op fra gulvet.)* Den trodsige mund – den bydende hage – og det ene dejlige, ondskabsfulde, spydige, allerkæreste øje … Nu kan jeg billedet udenad. Nu kommer vi til originalen.

Kasper

Lad de det ene øje blive, hvor det andet er; og slå De den hele geschichte ud af tankerne. Kom, herre …! Nu drager vi verden rundt som to forlibte trubadurer – indtil vi kommer til den næste prinsesse, som muligvis har en bedre smag!

Prinsen *(drømmende)*

Dejlig er hun – dejlig! *(Siger rask og bestemt:)* Hun *skal* tvinges – hun *skal* vindes!

Kasper

Men gudbevares! ... *(Stirrer på ham, siger derpå bukkende:)* Altså hjem – og i panser og plade!

Prinsen *(stærkt)*

Nej, blive her – i kønrøg og pjalter!

Kasper *(løfter hænderne, ryster på hovedet)*

Kærlighed har gjort ham til en tåbe!

Prinsen *(ler, slår ham på skulderen)*

Nej – til en mand!

(Tæppet.)

Anden akt

Første billede.

Udenfor bagsiden af slottet. Til venstre en bred landevej, der løber under træbevoksede klippe-skrænter og i baggrunden taber sig i terrænet, som med bygninger og frodig sydlandsk plantevækst falder jævnt af mod havet. Til højre en lille pavillon i en terrasse-have, der er skilt fra landevejen ved et forgyldt gitter.

Prinsen *og* ***Kasper*** *til venstre under skrænten. De er begge forklædte; prinsen som en ung tater, i gedeskindssandaler snøret op ad benene, lappet kofte og kappe, mørk i ansigtet med mørkt kruset hår og skæg; Kasper som en gammel sigøjnerkvinde. De har en pose liggende imellem sig, hvorfra prinsen tager levnedsmidler frem og en dunk vin. Medens Kasper spiser og drikker, gnider prinsen på et strengeinstrument, som han har hængende under kappen; ligesom også Kasper har sin violin.*

Prinsen *(spiller og synger)*

Dum didelej, dum didelej – eja, så kom vi så vidt!

Kasper *(holder for ørerne)*

Prinsen

Jeg øver mig! ... *(Peger med buen på maden:)* Smager det?

Kasper

Jeg er sulten, – det er mit svar, herre!

Prinsen

Du skal blive i rollen.

Kasper

Så ræk mig dunken, dit æsel!

Prinsen *(ler, rækker ham vinen)*

Dér mutter! – dér, din gamle fyldebøtte! – dér, din hvidløgsgnaver! – min sønlige kærlighed tillader mig ikke at give dig ømmere navne; ellers ville jeg sige dig, at der er en vis gammel dame, som du har en skuffende lighed med.

Kasper

Hvad, min djævleunge! – Fandens oldemo'r …?

Prinsen

På et hår! Man skulle forsværge, at du hørte til det smukke køn – sådan en stubmark, som dine kinder er!

Kasper *(stryger sig om hagen)*

De stubbe kildrer mig, min dreng, så jeg får lyst til at kysse dig.

Prinsen

Gem det, til prinsessens hofdamer kommer.

Kasper

Den ene dame kysser ikke den anden; – det er imod naturens orden. *(Drikker.)*

Prinsen

Du tager godt til dig af varerne!

Kasper

Ja, min snut! Jeg har spist adskillige skæpper salt i mit liv. Og da jeg gav dig die, så sugede du mig sådan ud, at jeg siden har gået omkring med en brandtørst.

Prinsen

Det er godt! Bliv bare i rollen!

Hofdamen *(i pavillonen)*

Vejret er dejligt! Tag så ringspillet frem!

Prinsen *(rejser sig)*

Der er de! Nu må vi synge vore sigøjnerviser.

(Sætter sig, tager en lille kobberkedel og værktøj ud af posen, og giver Kasper begge dele til at hamre takten på.)

Kasper *(synger)*

På gærdet vokser jordbær,
på gærdet vokser brombær,
på gærdet græsser gæslinger
    eja, eja, eja;
og ræven så til jordbær,
og ræven så til brombær,
og ræven åd de gæslinger –
    eja, eja, eja!

Prinsen

Bedre endnu! *(Spiller og synger:)*

Jeg ved så stolt en kongeborg,
jeg véd så stor en landesorg,
prinsessen er forhekset,
prinsessen er besat;
å ja:
men rosenknoppen brister i så kort en sommernat.

Da kom der en sigøjnerkvind',
hun førtes for prinsessen ind:
hvad djævel kan vel plage
så kongelig en mø?
Å ja:
de klager sig så jammerligt, men kan ej deraf dø.

Hun kaldte frem af skovens skjul
sin sønneke, sin galgenfugl:
den ene djævel driver
den anden djævel ud;
å ja:
når natteduggen falder, så står rosenknoppen brud.

Prinsen

... Pst! Der har vi prinsessen.

(Prinsessen kommer ud af pavillonen med sine hofdamer; de har et forgyldt ringspil med sig, stiller sig op, begynder at spille.)

Prinsessen *(til første hofdame)*

... Når du næste gang taber ringen, så får du en ørefigen!

Kasper *(til prinsen, som ufravendt betragter hende)*

Hun er nok lige så hvas mod fruentimmer som mod mandfolk ... Tab ikke næsen, herre!

Prinsen

Du har ret. Til arbejdet! – Bank du på kedlen, så skriger jeg op.

Hå – hulia – hå!
Jeg sliber sakse, jeg sliber knive,
jeg flikker kedler, jeg flikker hjerter;
jeg stiller tandværk og alle smerter –
hå hulia – hu!

Prinsessen

Hvem tabte ringen? – Kom her!

Første Hofdame

Nåde, prinsesse! Det var ham derude på vejen, som gjorde mig bange.

Prinsessen

Hvad kommer den stodder dig ved? Men jeg skriver det på regning – så gør vi op siden. *(Fortsætter spillet.)*

Prinsen *(tager en forgyldt bilboquet ud af posen, svinger den over sit hoved, synger)*

Legetøj for store, legetøj for små:
byd du mig din røde mund, så kysser jeg derpå!
Hej, hop!

(Idet han kaster kuglen fra skålen, flyver der en sværm sommerfugle i luften.)

Anden Hofdame

Se bare, prinsesse …!

Prinsessen

Hvad er der? – Nej, det var da nydeligt! *(Vinker ad prinsen:)* Du der … kom herhen!

Prinsen *(kaster, sommerfuglene flyver igen; synger)*

Sommerfugle, guldfugle, gærdesmutter små:
lokkemad for den, som kun har leg at tænke på!

Første Hofdame

Han forstår os ikke. Han er måske fjollet.

Prinsessen

Det dumme ringspil! *(Kaster sin stok; de andre ligeledes.)* Vi må have fat i ham … *(Til første hofdame:)* Gå ud og køb det af ham!

Første Hofdame *(tøvende)*

Han ser så sort ud –!

Prinsessen *(bydende)*

Husk på, hvad jeg skylder dig! –

Første Hofdame *(går ud igennem lågen til prinsen)*

Prinsessen vil købe dit legetøj dér. Nå, skynd dig – giv hid!

Prinsen

Hvad skal jeg så more mig med?

Første Hofdame

Hører du ikke? – her har du en daler … *(Rækker ham.)*

Prinsen *(gemmer bilboqueten, giver hende daleren tilbage)*

Dér har du en daler, gå på marked, køb en ko, tag kalven med … Dikkedikkedik! *(Tager hende under hagen.)*

Første Hofdame

Uforskammede!

Prinsessen *(råber)*

Men så skynd dig!

Første Hofdame

Han vil ikke tage imod penge.

Prinsessen

Byd ham mere – og kom så!

Første Hofdame *(til prinsen)*

Her er fem daler. Giv så hid …!

Prinsen

Det er ikke tilfals for penge. *(Rasler med sin lomme.)*

Første Hofdame

Men du hører jo, at prinsessen vil have det!

Prinsen

Så må prinsessen betale prisen derfor – et kys på hendes røde mund!

Første Hofdame

Du er forrykt, stodder! *(Går tilbage til lågen, hvor prinsessen står.)* Ih, Gud fri os! ...

Prinsessen

Nå ...?

Første Hofdame

Nej jeg tør slet ikke sige, hvad han forlanger!

Prinsessen

Sniksnak! –

Første Hofdame

Prinsesse – han vil kysse Jer på munden!

Alle Hofdamer *(skriger)*

Ih!

Prinsessen

Nej – det indlader jeg mig ikke på! Min kongelige mund til sådan en grim bonde …!

Første Hofdame

Han er slet ikke så grim, Eders kongelige Højhed! – og så kan I jo bruge Eders lommetørklæde bagefter …

Prinsessen *(løfter hånden)*

Tag sig i agt, jomfru Næsvis! *(Står lidt, bider på sit lommetørklæde, betænker sig, vinker derpå ad prinsen:)* Kom herhen! *(Til hofdamerne:)* Vend Jer om! Så …!

Prinsen *(kysser hende)*

Købt og betalt. *Godt* betalt! *(Rækker bilboqueten over lågen til hofdamerne.)*

Prinsessen *(visker sig om munden med lommetørklædet)*

Gå bort fra vore øjne! Og hvis vi hører, at du har løbet med sladder om dette, så lader vi dig gribe og piske!

Prinsen

Jeg skal nok hytte mit skind, nådige dame!

Prinsessen

Bort! siger jeg. *(Hun går indenfor lågen i kreds med sine hofdamer.)* Nå, nu skal vi more os …?

(De ler, klapper i hænderne, jager efter sommerfuglene.)

Kasper *(til prinsen)*

Hvordan smagte så det?

Prinsen *(kysser på fingrene)*

Å! Hun kan gøre én tosset ...!

Kasper

Jeg tror det næsten. – Herre, skal vi ikke ende, mens legen er god?

Prinsen *(ler)*

Nu er den jo *god*; nu skal vi først rigtig til at begynde. Kedlen frem, gamle mutter! Op med mesterstykket, du elskelige grimme fugleskræmsel, – hejsa; lad os synge og spille! Hvad har man ungdom for ... *(Synger:)*

Nu står kornet på marken grønt,
og engen er tavlet med blommer,
lærken synger i luften kønt,
den byder til dans hos skærsommer;
tror du, blomsten for ingenting
er smuttet i helligdags særken?
ej, så spørg hos den spillemand,
der stemmer sin streng efter lærken!

Kasper *(synger)*

Først kom gangende fruer tre,
den ugle, den ravn og den krage,
nid og nag var i øjet at se,
til dans ville ingen dem tage;
så kom påfugl med sidenslæb,
for fode vi skal hende tigge,
så kom duen med snehvidt bryst
dér lyster mit hoved at ligge.

Prinsen

Tog jeg duen så fast i favn
og fløj gennem skoven med hende,
vistnok skræpped den krage og ravn,
men se nu, om I kan os finde!
Højt til vejrs er den rede skjult;
lad dem i krogen kun murre:
døv er den for al smædesang,
som gemt hos sin due kan kurre!

Kasper

Duen er ej så kælen endda,
kurrer på tråden kan komme:
hvor skal høsten ta' solskin fra,
når sommer og godtvejr er omme?

Prinsen

Lærer min var den spillemand,
baded i sol sig om sommer,
sang bag ruden i frostens tid
om kornet og duftende blommer!

Prinsessen

Å – nu kan den ikke mere! ...

Første Hofdame

Må jeg prøve? –

Alle Hofdamer

Må jeg? – Må jeg? ...

Prinsessen

Lad være! Den keder mig ... *(Går ud gennem lågen efterfulgt af hofdamerne; til prinsen:)* Er du ikke kommet afsted endnu?

Prinsen *(nikker smilende op til hende, gnider ivrigt på sin kedel)*

Hvor ville den nådige prinsesse have, at jeg skulle gå hen? Jeg er helst i nærheden af prinsessen!

Prinsessen *(ler)*

Den karl er formelig galant – og det med pisken eller galgen over hovedet!

Alle Hofdamer

Ha ha ha!

Anden Hofdame

Han er vist småtosset!

Kasper

Akkurat! Han er sådan lidt småtosset – af forlibelse!

Prinsessen *(spotsk)*

Ah! ser man det. – Hvor hører I hjemme …?

Kasper

Langt borte herfra – oppe i Danmark.

Prinsessen

Danmark! *(Til hofdamerne:)* Det er nok en omgangssyge i det land, at være forlibt! Kom! Vi spilder tiden! …

Prinsen

Har den nådige dame så travlt? – Skulle den nådige dame ikke have lyst til at tage mit mesterstykke i øjesyn?

Prinsessen

Hvad er det for en?

Prinsen

Det er mit allerstørste kunstværk. Det er en kaffekedel – men den koger slet ikke kaffe.

Prinsessen

Ikke det! Hvad gør den da?

Prinsen

Den fortæller alt, hvad der bliver sagt hele landet over, både højt og hemmeligt – af store og små om små og store! *(Gnider.)* Å, det er en dejlig kedel! *(Pludselig:)* Vil I måske købe den?

Prinsessen *(ser med nysgerrighed på den; betænker sig.)*

Anden Hofdame

Køb den, prinsesse! Å hvad!

Prinsessen *(med et flygtigt blik til prinsen)*

Samme pris, som sidst …?

Prinsen

Den er dyrere!

Prinsessen

Vover du … *(Med en tvungen latter, til hofdamerne:)* Den stakkel, han er småtosset!

Anden Hofdame

Å, hvad, to kys! Prinsesse! Giv ham dem. Herregud! det er da ikke så farligt?

Alle Hofdamer

Å hvad?

Prinsessen *(til hofdamerne)*

Se efter, om der kommer nogen hen ad vejen! Ikke? – Nå, så hold hænderne for øjnene!

Kasper

Let så på dig, sønneke!

Prinsen *(sidder ganske rolig)*

Jeg har ikke sagt, at jeg ville have to kys af prinsessen …

Anden Hofdame

Vil du måske have tre …?

Prinsen

Jeg vil sove denne nat i prinsessens kammer.

Alle Hofdamer *(skriger)*

Anden Hofdame *(slår hænderne sammen)*

Sove hos prinsessen!

Prinsen

Bare ligge udenfor sengen – og drømme om skønjomfru, som jeg elsker.

Prinsessen

Det er en frækhed uden lige! *(Til hofdamerne:)* Hvis han ikke var berøvet forstanden, så gav jeg ham straks i vagtens hænder.

(Vender sig, går med hofdamerne hen til lågen.)

Prinsen *(inden hun har nået lågen, hæver kedlen højt i vejret)*

Se, hvor den skinner, så blank som skønjomfrus øjne! Den taler med tusind tunger – og dog nævner den kun sandheden. Den er sin pris værd!

Prinsessen *(vender sig om ved lågen)*

Hvis du taler et ord til nogen om, hvad her er sket i dag, så er du dødsens! *(Går ind i pavillonen med damerne.)*

*(**Prinsen** står roligt og nikker efter hende.)*

Kasper *(er sprunget op; hurtigt til prinsen)*

Ja – der hørte I, herre, hvad hun sagde!

Prinsen

Hvad sagde hun da …?

Kasper

At I skulle hænges!

Prinsen

Nej, *det* sagde hun ikke! Hun sagde, at jeg skulle slå lås for munden – og det samme siger jeg til dig.

Kasper *(ryster på hovedet, overtalende)*

Nu ser vi at komme ned til vore folk i havnen. I aften lister vi os ud på skibet – og ved midnat stikker vi i søen.

Prinsen *(ler)*

Stik du i søen, så meget du lyster! Jeg håber, at jeg får følgeskab hjem landværts.

Kasper

Jeg håber ikke, at I tvivler på min beredvillighed til at følge Jer – men jeg har kun taget ét par støvler med – og derfor

synes jeg, at søvejen var at foretrække!

Prinsen *(peger frem mod pavillonen,* ***Anden Hofdame*** *kommer ud derfra)*

Hvad ser du dér?

Kasper *(stirrende)*

Den lille jomfru … Men det er jo hekseri!

Prinsen

Det er ganske naturlig nysgerrighed – af folk, som ikke har noget at bestille.

Anden Hofdame *(åbner lågen, ser sig om til højre og venstre, lægger fingren på munden, tripper ud og hen til prinsen)*

Efter midnat – gennem lågen her – ind ad den lave dør på bagsiden af slottet! Her er nøglen! Tag kedlen med! Hun *(peger på Kasper)* behøves ikke!

Prinsen *(tager nøglen, nikker)*

Hende holder vi udenfor!

Anden Hofdame

Snig dig frem som en kat. Husk på, at hvis du bliver grebet af vagten, så nægter prinsessen, at hun nogensinde har set dig – og så blir du hængt uden pardon! *(Lægger fingeren på munden, går tilbage.)*

Prinsen *(gentager)*

Uden pardon! *(Til Kasper, så snart hun er borte:)* Der ser du – Der hører du!

Kasper *(slår hænderne sammen)*

Jeg ser – og jeg hører – at jeg nok kan bestille Jert gravøl derhjemme!

Prinsen

Mit fæstensøl, kammerat! Du kan sejle hjem i morgen tidlig! Men først har jeg lidt brug for dig – dog ikke i *de* klæder der!

Kasper

Det var skade! de begynder næsten at passe mig. Men hvad vil I nu? –

Prinsen

Ved du, hvordan man vinder en formue? Når man vises bort af hovedtrappen, så kommer man igen ad køkkenvejen. Kvinden er mandens bedste formue; altså …

Kasper *(nejer)*

Held og lykke ad køkkentrappen!

(Går ud spillende på violinen.)

(Tæppet.)

Andet billede.

Prinsessens sovegemak. På væggene tapeter, forestillende hyrde scener, templer, ruiner, springvand etc. Til højre et pragtfuld toiletbord med lænestol foran; på den modsatte side i mellemgrunden, rykket ud fra væggen frem på scenen, en stor, rigtforgyldt himmelseng, hvis lange florgardiner, indvævet med guldstjerner, er slået til side. Til venstre: en kamin med spejl; en dør på den modsatte side af denne. I baggrunden et højt vindu med forgyldte jalousier, der er slåede tilbage, således at månen skinner langt ind i værelset. Der er ikke tændt lys endnu. På kanapéer og lænestole ligger og sidder omkring kaminen ***prinsessen*** *og* ***hendes hofdamer****.*

Første Hofdame

Befaler prinsessen lys?

Anden Hofdame

Å, det er så gyselig yndigt at sidde i mørkningen og se på månen –

Prinsessen *(liggende)*

Og høre på spøgelseshistorier – ikke sandt? Har I nu ikke fået nok af dem?

Anden Hofdame

De gør en så rart vågen; og da vi ikke må lukke et øje hele natten ...

Prinsessen

Jeg tør vædde på, du er så proppet med dem nu, at hvis nogen blot så på dig, så ville du skrige!

Tredje Hofdame *(bagfra)*

Buh!

Anden Hofdame *(skriger højt.)*

(Udenfor høres præludier på fløjte, gige og harpe.)

Prinsessen *(rejser sig halvt)*

Hvad er det?

Anden Hofdame *(klapper i hænderne)*

Tænk, en serenade –!

Prinsessen

Stille! List dig hen til vinduet og se, om du kan se nogen!

Anden Hofdame *(lister sig hen, hvisker tilbage)*

Der er folk i kapper og med maske lige nedenunder havemuren.

En Stemme (prinsens sanger) *(synger)*

Natten er svanger med vellugt fin,
med virak for dig, med røgelsen din,
med hyldest i hældende skåler:
det vælder didop, hvor om dagen du gik,
hver længsel, du kued, den blev til musik,
formælet med natten et liv den undfanger,
som bæres til dåben med funklende spanger
    i månens fortryllede stråler.

Kvinde, som lukker dit hjerte til
for røgelsens duft, for tonernes spil,
for fostret af favnende drømme:
der kommer den dag, hvor din tanke blir hed,
hvor øjet i vildelse sænker sig ned;
da kan du ej vælge, du har ikke vilje,
for overmagt segner den smægtende lilje,
    som sivet for hvirvlernes strømme.

Hjertet er lagt under kærligheds lov,
som akset for leen, for øksen en skov,
som natten for solgudens stråler:
der stirrer imod os fra døden et blik,
det kan kun besværges ved livets musik;
hengiv under tonen dit offer med glæde,
din elsker dig lønner med højsalens sæde
    med vin af lyksaligheds skåler!

Prinsessen *(liggende; ligegyldig)*

Mér frieri! – Nu kommer de endogså ved nattetider. *(Til anden hofdame:)* Spørg, hvem det er … hvorfor de ikke melder sig, som der er foreskrevet?

Anden Hofdame *(læner sig ud)*

Hvem er det?

(Der svares utydeligt nede fra.)

Prinsessen *(utålmodig)*

Hvem?

Anden Hofdame

Det er prinsen af Danmarks folk. De ville bringe prinsessen deres hilsen inden hjemrejsen.

Prinsessen *(løfter hovedet)*

Igen denne prins! *(Rejser sig helt op, går frem, hvor månelyset falder; pause; hun slår hånden ned i bordet.)* Tænd lys! *(Der tændes lys; hun viser sig stående i elegant natdragt, løst siddende hvid robe med kniplinger.)* Kan her ikke blive lysere?

Første Hofdame *(som har lukket jalousiet)*

Prinsessen må nådigst undskylde.

Prinsessen *(heftig)*

Hvad er det for nogle stumper dér i armstagerne? – Hvor længe mener du, at de kan brænde? – Og *det* vover man at byde mig?

Første Hofdame

Tilgiv, Eders kongelige Højhed – men overkammerherreinden sagde, at der var lys nok til at prinsessen kunne se at gå i seng ved. Nu skal der spares overalt, når den store hær skal udrustes, som skal forsvare os imod prinsen af Dan…

Prinsessen

Ti!

(Frem og tilbage, river i sit lommetørklæde.)

En Papegøje *(i et bur til venstre)*

Rare poppedreng! Poppedreng sukker! …

Prinsessen *(slår efter den med sit lommetørklæde)*

Hys! Dumme dyr! Alverden skal også ærgre mig. Jeg vil i seng! *(Sætter sig foran toiletspejlet.)* Kom her; løs mit hår ned! – tag mine smykker af! – Av, I river mig … Giv mig mine allermindste tøfler – de ganske små bitte, bitte! – Har I set så lille en fod, hvad …? *(Ler.)* I kommer dog ikke op imod mig? Og så er I så dumme, å så dumme! – hvis jeg ikke havde mit gode hoved, så kunne jeg blive ganske enfoldig i jeres selskab! – Skynd jer! jeg vil i seng!

Anden Hofdame

Jamen – kedlen – sigøjneren? …

Prinsessen

Det var bare noget snak!

Anden Hofdame

I sendte mig dog selv til ham ...

Prinsessen *(kaster med nakken)*

Sæt han var en troldmand – måske Fanden selv!

(Det banker på den forreste dør til højre)

Første Hofdame

Det banker!

Anden Hofdame

Det er bestemt ham!

(Det banker.)

Prinsessen

Så gå og luk op! – Nar! er du bange?

Prinsen *(ind, klædt som før, med pose over nakken)*

Godaften, smukke damer! *(Frem og på knæ.)* God aften, nådige prinsesse ...

Prinsessen *(siddende i lænestolen)*

Du er præcis! Har du kedlen med dig?

Prinsen

Her er den! *(Lukker posen op, stiller en lille kobber-svingkedel frem på gulvet.)*

Alle Hofdamer *(stimler sammen om ham)*

Nej, hvor sød!

Prinsessen *(siddende)*

(Til hofdamerne:) Tilside – *(Til prinsen:)* Ved du, at du er i vor magt? *(Prinsen drejer sig halvt og smiler til hende.)* Ved du, at jeg har vagt ved hånden, som kan gribe dig, fratage dig dit kunstværk, og klynge dig op?

Prinsen *(beskæftiget med lampen, rolig)*

Jeg *ved*, at en prinsesse ville føle sig fornedret, hvis hun brugte sin magt på en uretfærdig måde – selv overfor en ringe mand.

Prinsessen *(ser på ham)*

Du synes ikke at nære frygt. – er du en troldmand?

Prinsen *(smiler)*

Et lille stykke af en troldmand, nådige prinsesse!

Alle Hofdamer

Uh!

Prinsen *(ser op på dem)*

De behøver ikke at være bange, smukke damer. Det er ikke *Dem*, der skal have mig udenfor Deres seng i nat!

Prinsessen *(rejser sig, står med hånden støttet ved bordet)*

Nok! – er dine anstalter i orden – så lad os nu se din kunst!

Prinsen

Behag at bøje Dem ned og spørge … Ja, hvad vil De have at vide? – De er vel ikke bange?

Prinsessen *(med en bydende gestus)*

Ingen dumme bemærkninger. Jeg vil vide, hvad hele landet siger om mig!

Prinsen

Hælvten af landet sover nu; – det kan blive lidt vanskeligt at få den vækket!

Prinsessen *(hånligt)*

Hælvten – det vil sige bønder og håndværkere, tjenere og trælle! Lad *dem* sove! Det er de fornemme og dannede folk, jeg vil høre. De er oven senge; det ved jeg – *(Gør et skridt frem, betænker sig.)* Nej, jeg vil ikke ligge dér på gulvet foran dit orakel. *(Til prinsen:)* *Du* kan spørge!

Prinsen

Som prinsessen befaler! *(Til kedlen:)* Hvad siger de fornemme og dannede folk om prinsessen i denne stund? *(Lytter, ser spørgende op:)* Skal jeg melde svaret?

Prinsessen *(stamper i gulvet)*

Ja! Skynd dig! –

Prinsen

De taler om en hovmodig kongedatter, der bruger sine rige evner til unyttig tidsfordriv – der i sit overmod sætter landets

velfærd på spil – der, beruset af sin skønheds magt, omgivet af lydslaver, tryg ved sin faders grænseløse svaghed, glemmer at skæbnen i et nu kan vende højhed om til ringhed og gøre selv en blind fader seende ...! *(Ser op på prinsessen:)* Det er naturligvis ikke om Eder, nådige prinsesse, at der tales sådan!

Prinsessen *(som under stigende vrede har fulgt hans ord)*

Hold inde! Dit kunststykke lyver ... eller du er selv en underkøbt træl af de tåber, jeg har vist døren!

Prinsen *(stadig knælende foran kedlen; roligt)*

Ingen af delene, prinsesse. Men det er muligvis kun hælvten af hælvten, som her har talt! Der må være andre stemmer –

Prinsessen

Gud nåde dig, hvis der ikke er andre – Om igen!

Prinsen *(lytter smilende)*

Der er et værtshus nede ved havnen; – der sidder fuldt af folk, som venter på gunstig vind. En ung adelsmand løfter sit bæger og siger: Jeg drikker den liflige vin på prinsessens vel! – Hun bærer alle kvindens bedste dyder skjult som bag et slør. En dag vil komme, hvor hun kaster sin forklædning – og jublende hilses hun da som dronning ved en jævnbyrdig fyrstes side: Thi skønhed fortryller – ånd og vid tiltrækker – men hjertets godhed alene fastholder for livet! –

Prinsessen *(nikker)*

Stil dit kunstværk til side! Det lader til, at man må omgås det med varsomhed.

Prinsen

Altså er prinsessen tilfreds – og jeg kan modtage min løn?

Prinsessen *(med en håndbevægelse)*

Dér – foran fodenden af min seng kan du tage din plads! *(Til hofdamerne:)* Giv ham et tæppe at lægge sig på.

Prinsen *(ruller sin pose sammen som en hovedpude)*

Jeg forlanger mindre end en jagthund – og dog mere end nogen jæger tror. *(Strækker sig.)* Det er prinsessens nærhed, jeg har ønsket mig, – den vil krone mine dristigste drømme med held?

Prinsessen *(trækker på skuldrene)*

Jeg har ikke bedet dig om galante talemåder! – Sov – og rør dig ikke!

Anden Hofdame

Må vi nu ikke prøve en lille smule med kedlen? *(Peger på hofdamerne.)*

Prinsessen

Vi har fået nok foreløbig. Den har vist godt af at stå og trække til i morgen ... *(Nærmer sig sengen.)*

Prinsen

Jeg ønsker prinsessen og alle de smukke damer en god rolig nat!

Prinsessen

Tag hver sin lysestump – sid med den i hånden – så falder I ikke i søvn!

Anden Hofdame

Prinsessen kan da ikke klæde sig af? *(Peger på prinsen.)*

Prinsessen

Kan man ikke sove, fordi man ikke er afklædt?

Første Hofdame

Gud, prinsesse! Når der er mandfolk …

Prinsessen

Kan man virkelig regne ham for et mandfolk? *(Sætter sig på sengekanten.)* Han snorker vel allerede?

Prinsen

Jo, nu sover jeg!

Hofdamerne *(ler)*

Prinsessen *(til hofdamerne)*

I kan prøve på at forsømme Jeres vagt! Ved morgengry må den karl der være ude af værelset og langt borte! – I ved, hvad der står på spil!

Anden Hofdame *(søvnig)*

Der er da ikke så farligt længe til i morgen …

Prinsessen *(til Tredje Hofdame)*

Du dér kan jo synge! *(Til Fjerde:)* og du kan spille! Tag spinettet herhen fra krogen der! – I må have noget at holde jer vågne ved! – Spil og syng – men dæmpet – så ingen hører Jer udenfor! *(Læner sig tilbage.)*

Hofdamen *(synger)*

Hvem driver der langs bakkens kam
sin hjord med hyrdestav i hånd?
Det er – tirli! – Chloë – tirla!
Som driver sine hvide lam
ad bakkens grønne skrænter;
og til de lam med røde bånd
hun vand fra kilden henter –
men Daphnis fik ej sløjfen,
skønt Daphnis på den venter!

Kor

Tirli – tirla – den søde lyst,
til nattergalens blide røst,
ved sin hyrdindes ømme bryst
en anden hyrde henter.

Prinsessen *(halvt sovende)*

Den skal man ikke ret længe holde øjnene åbne ved – den madrigal.

Hofdamen *(synger)*

Da klædte Daphnis sig i sorg
og vikled fløjten om med flor;
det lød – tirli! – Chloë – tirla!
og Luna fra sin høje borg
i tårer til ham smilte.
Hyrdinden rejste sig fra jord
og til sin elsker ilte –
mon Daphnis da fik sløjfen,
da hos Chloë han hvilte?

Kor

Tirli – tirla – den søde lyst
ej røbed nattergalens røst,
men ned til parret, bryst mod bryst,
med ømhed Luna smilte.

(Den sidste strofe har orkestret ledsaget med dæmpet musik; koret dør næsten helt hen, og musikken udtrykker den døsighed, der bemægtiger sig hofdamerne. Lysens glider fra dem ned på gulvet. En efter en synker de hen i søvn, efter nogle svage forsøg på at holde hovedet oppe; de er lejret i grupper på gulvet, på skamler og i lænestole.)

Anden Hofdame *(rejser sig med besværlighed)*

Nej – jeg må dog virkelig se – om det skulle gå rigtigt til! ... *(Vakler hen til sengen.)* Prinsessen sover ... og han dér sover nok også! *(Betragter ham.)* Han er i grunden velskabt! Skade, at han er så dårligt klædt – *(Farer sammen.)* Uf, det er så uhyggeligt! ... bare det var morgen ... Jeg gør det aldrig mere! *(Gaber, strækker sig, vakler*

hen til en stol.) Nu skal jeg våge for dem alle sammen! *(Nikker, falder i søvn.)*

Prinsen *(løfter hovedet, ser sig om; nu brænder der kun et enkelt lys rejser sig, lister sig frem, betragter hofdamerne.)*

Alle sover!

(Hen til prinsessens seng, bøjer sig over hende.)

Uskyldig som en fugl, ren som en blomst,
der kun har drukket morgenduggens væde,
skøn som en eventyrets gode fe –
og dog så lidet skabt til andres glæde!
Naturen støber i den rige form
så mangt et billed, der på sansen virker
med andagts glød, men dog er iskoldt selv
o jeg må mindes disse stolte kirker,
der svulmer under orgelbrusets elv
men som er sten på sten kun, intet andet:
man lægger selv derind sit håb, sin tro,
men stenens hvælving lader det bero
med kniplingen, som mejslens slag har dannet.

Hvad er dog manden, som betages kan
så pludselig og dybt af dette syn!
Fængsles hans blik af øjets fine bryn,
drages hans drift af svanehalsens krumning,
hildes hans længsel i den labyrint
af tanker, som fra bølgebarmen vælder? –
Er det da dette *legeme*, det gælder?
Han kan jo købe sig, om han er rig,
fra Morgenlandet hundred kvinders skønhed
som, allermindst, er *denne* skønhed lig!

Nej, det er ene *hende*, som han attrår,
for det er ikke blot en kødets magt,
der har i bånd for hendes fod ham lagt:
han ånder selv sin ånd i kødet ind,
han digter hende til de hundred evner,
idet han hendes navn med andagt nævner,
og ejer hun kun hælvten af den rigdom,
han digted hende til, så gør hans tro
på kærlighedens magt ham rig for to.

Er han da mand i hu og fast i sind,
og elsker han, så som en mand bør elske,
da tager han den form, naturen bød,
og danner på den som en moden kunstner
for kvinden ejer evnen i sit skød,
ej blot til liv ved livet at gengive,
men til, som barnet selv, en vækst at blive,
der vokser under myndig røgt og pleje.

Den mand, der virkelig vil kvinden eje,
må som en gartner al sin indsigt bruge,
må stævne vilde skud og ukrudt luge,
må, fuld af kærlighed til plantens liv,
ej alt for nænsom spare saks og kniv:
hård må han synes, mens hans hjerte bløder
og når da frugten sødt i solen gløder,
og når den i et kys hans læbe møder,
da vil den takke gartneren, hvis hånd
gav kærnen under skallen liv og ånd.

(Knæler, kysser hendes hånd; rejser sig.)

Og nu blot tegnet til mine folk, at deres angivelse kan ringe med stormklokken for kongens øre ... *(Går hen til vinduet; klapper sagte i hænderne; man hører det besvaret nedenfor.)*

(Han går hen til sengen, slår gardinet helt til side, sætter sig på sengekanten og læner overkroppen tilbage mod fodenden; puster lyset ud.)

Man hører fjerne slag på en gongong, døre, der slås op og i, støj af stemmer og trin. Døren til højre nærmest baggrunden åbnes. Ind kommer ***kongen*** *med hofkavalerer og vagt, schweizeren, samt* ***Kasper*** *(i kappe med en mægtig fjerhat på hovedet) omgivet af nogle adelsmænd i prinsens følge og endelig lakajer.*

Kongen

Hys! Sagte. List Jer på hosesokker. Klar ved klokken! Og I derhenne, klar ved gardinet! Når jeg tæller tre, så går det løs!

En – to – tre! *(Der bliver lyst.)* Så I ham – springende lige ud af sengen?

***Prinsessen** vågner, rejser sig halvt overende, ser prinsen så nær ved sig, udsteder et skrig. **Prinsen** springer ud på gulvet. **Hofdamerne** er faret op og over på venstre side bagved og omkring toiletbordet.*

Kasper *(med en overordentlig værdig mine)*

Det er tydeligt nok!

Hofkavalererne *(med dragne kårder)*

Ned med ham!

Kasper *(og hans følge)*

Han er *vores* mand!

Hofkavalererne

Nej *vores*!

Prinsen *(står rolig mellem toiletbordet og hovedgærdet af sengen, peger hen imod prinsessen, der sidder målløs på sengekanten.)*

Kongen *(med myndig stemme)*

Han er *hendes* mand!

(Kårderne sænkes)

Kasper

Det var et konge-ord. Deres Majestæt …

Kongen *(til prinsessen)*

Elendige, vanartede barn ... *(Snapper efter vejret.)*

Kasper

Behersk Dem, Deres Majestæt!

Kongen

Har du et eneste ord at sige til dit forsvar?

En Kavaler

Intet forsvar!

Kasper

Behersk Dem! *(Knejsende:)* Jeg er ambassadør for min herre, prinsen af Danmark! Han er den mest forurettede!

Kongen

Stille, I herrer! *(Til prinsessen, men lidt mindre sikker i stemmen:)* Så tal dog! ... Sig dog noget!

Prinsessen *(rejser sig, bliver stående ved sengen)*

(Med genvunden fasthed:) Hvad betyder det, at man overfalder mig her i mit sovegemak ...?

Kongen *(irriteret)*.

Tag dig i agt!

Prinsessen

Er jeg en kammerjomfru, at man byder mig sligt?

Kongen

Du er en – en ... en kammersisken er du, som har mandfolk hos dig om natten!

Prinsessen *(hånligt)*

Jeg har haft mine damer hos mig. Hvis de ikke var som forskræmte får, så kunne de vel sige, at vi har haft en lille spøg for?

Kasper

Hm! *(Med et blik på prinsen:)* Det er en temmelig stor spøg – at se til!

Prinsessen *(til kongen)*

Gamle mand! Befal den fremmede at holde sin usømmelige mund ...

Kongen *(opbragt)*

Gamle mand! – kalder du mig "gamle mand" ... ?

Prinsessen

Gamle nar da! Lad denne uværdige komedie få en ende! Vis alle døren – så skal jeg forklare mig!

Kongen *(med løftet hånd)*

Nej, det går over alle grænser ... *(Vil fare mod hende; **Kasper** kaster sig imellem, holder ham tilbage.)* Så længe du viste dig som min datter – og din høje byrd værdig – så længe fandt vi os alle i dine luner. Men nu – nu – å du foragtelige!

Kasper

Sindighed, Deres Majestæt! Lad mig tale til prinsessen! *(Henvendt til prinsessen:)* Jeg står her i min herre prinsens navn – De har hånet ham – ligesom alle de andre – men han er en dreven fyr … hvad jeg ville sige, en klog karl! Han kom under vejr med, at De havde hemmelige kunster for her om natten; – så sendte han mig til kongen med denne besked: Jeg, prinsen af Danmark, fordrer at Eders eneste datter jages af landet med den slette karl – den nederdrægtige slyngel – hvis selskab hun har foretrukket frem for så mange ædle herrers! I modsat fald erklærer jeg at ville komme igen og indtage denne by og dette land med stormende hånd – og ikke lade så meget af liv tilbage, som en nogenlunde sulten krage kan mætte sig på – Dixi!

Kongen *(med dirrende stemme)*

Dér hører du, ulykkelige! –

Hofkavalererne

Bort med hende!

Prinsessen *(bider sig i læben, kaster det opløste hår tilbage, gør et skridt hen imod kongen, smilende, med fremrakt hånd)*

Papa! – skal vi så være gode venner igen? –

Kongen *(ser på hende, spytter)*

Pøj! – Jeg vil ikke tage dig i hånden, for aldrig det! Nu er det alvor. Du har hørt din dom! Klæd dig i sæk og aske – inden en time er du ude af byen med ham dér … pøj! – som du selv har valgt dig. *(Vender sig, giver et tegn, alle går ud efter ham.)*

Kasper *(som kommer til sidst, med en hilsen delt mellem prinsen og prinsessen)*

Jeg ønsker herskabet en behagelig rejse!

(Han går.)

Prinsessen

Fa'r dog – fa'r! *(Frem mod vægterne:)* Lad mig komme ud!

Schweizeren

Kun sammen med ham dér!

Prinsen *(træder frem for sengen, rolig)*

Jeg venter ...

Prinsessen *(farer på ham med lynende øjne)*

Du – du – du ... å, jeg har ikke ord nok!

Prinsen

Vi har tiden for os til at finde ordene undervejs!

Prinsessen

Nej jeg vil ikke! ... Du skal gå udenfor. Jeg må da klæde mig om! –

Prinsen *(smiler)*

Vi køber sæk og aske – og skifter undervejs!

Prinsessen

Skal jeg gå, som jeg er ...? Aldrig!

Prinsen

Som I er, er I nu *min*!

Prinsessen

Din? – Pyt! – Aldrig!

Prinsen *(til schweizeren)*

De har jo Deres ordrer?

Schweizeren *(tvinger prinsessens arm ind under prinsens)*

Her gælder intet "pyt" længer. March!

(Tæppet.)

Tredje akt

Egnen ved en fjord. I baggrunden, på den anden side fjorden sammenhængende skovstrækninger, hist og her med ryddede pletter. På et næs, der skyder ud i vandet til venstre, ses de rødlige mure og mørke tårne af en kongelig borg. Til venstre i mellemgrunden en forfalden hytte omgivet af gamle ege og småkrat. Til højre: Udkanten af en bøgeskov. Imellem denne og fjorden en jævnt skrånende bakke med en runddysse øverst; en sti fører derop.

*(**Prinsen** og **prinsessen** kommer ud fra skoven til højre; prinsessen kaster sig ned på en træstub.)*

Prinsen *(klædt som i forrige akt)*

Gudsfred og godmorgen! Kan vi nu sige.

Prinsessen *(i en grov, ulden klædning, med et mørkt tørklæde over hovedet, en bylt på ryggen)*

Jeg kan ikke mere ...!

Prinsen

Behøves ej heller;
nu er vi, hvor vi skal være.

Prinsessen

Hvor! – her?

Prinsen

Ja netop! Hver busk, hvert blad
kan bud imod os med velkomst bære.
Histude den blanke, krummede fjord,
der ruller så sindigt mod land sin vove;
her jægerstien med dyrenes spor
igennem de søvntunge skove.
Jeg hilser jer, skove – jeg hilser dig, fjord,
jeg hilser dig, gamle fædrenejord.

Prinsessen

Før mig dog bort, hvor solen kan skinne,
hvor mennesker bygger, og livet har hjem!

Prinsen

Mennesker? – Liv? Vi selv har jo liv!
Kigger først sol over træets top,
så lyser den vel i vort bosted op.

Prinsessen

Her skal vi bo? Du taler ej sandt!

(Jægerhorn i det fjerne)

Prinsen

Ej, lyt! En hilsen – fra kendte toner.
Det er vel prinsen, som jaged i nat
vildsvin og bjørne i skov og krat
og vender nu hjem til borgen.
Dér ligger den rød i den første sol,
som klæder med skarlagen mure og tinder.
Du ser, vi har udsigt! Stedet er godt,
når blot man en smule til rette sig finder.

Prinsessen

Dér bor han altså … dér er hans slot?

Prinsen

Kanske, han vil i sit brød os tage –

Prinsessen

Nej, aldrig hos *ham* mit brød jeg tigger!

Prinsen

Tigge? Hvem taler som betler straks –?

Prinsessen

Gør, som du vil, jeg er jo ej fri –
jeg er jo engang …

Prinsen *(smiler)*

… i mit slaveri!
Nå, nå, Kathrine; det er ej så slemt!
Småkårsfolk må bære tilsammen
livets byrder …

Prinsessen *(heftig)*

Jeg bærer skammen,
fornedrelsen, smerten – men du –

Prinsen

– Jeg stodder!
Du bruger just ikke de fineste lodder
til at udmåle min rang sin vægt.
Gør intet til sagen. Hold dig kun kækt,
skænd kun så meget på staklen, du lyster
han bliver ej ringere derfor, jeg véd!
Vi joges, som Adam og Eva, ud
tilsammen fra glans og fra herlighed –
vi får æde vort brød i vort ansigts sved!

Prinsessen

Jeg er så træt – jeg smægter af tørst.

Prinsen

Vi finder vel nok en drik vand, når først
vi kommer i hus.

Prinsessen

Jeg ulykkelige!

(En kulsvier kommer med en sæk over nakken: banker hårdt på hyttens dør.)

Kulsvier

Hans! Holla, Hans! – det er, som jeg tænkte. Fanden har taget pottemageren med kone og alle unger!

Prinsen

Er manden død?

Kulsvier

Meget værre! Den pottemager sad i skyld og gæld. Nu har lensmanden pantet ud og ryddet hele reden. Og her står jeg med mine kul.

Prinsen

Du kan sælge til mig.

Kulsvier

Har han penge at klare for sig med? På borg sælger jeg ikke mere.

Prinsen

Mine skillinger synger vel på det sidste. Men se her! – Er det nok?

Kulsvier

Har du lært håndteringen?

Prinsen

Den er så gammel som jorden selv:
af jord er vi kommet, til jord skal vi blive;
når trøstigt vi vil os til arbejdet give,
vi former os selv, mens vi former vort ler!

Kulsvier *(ved døren)*

Ovnen står her endnu – og nogle redskaber ligger der. – Hvem er du egentlig?

Prinsen

Nu er jeg pottemager!

Kulsvier

Og hun dér … Er det din kvinde?

Prinsen

Det er hun!

Kulsvier

Hun har et kønt ansigt – inden det er blevet sværtet. Når hun vil tage i med herhjemme – og når hun vil gå på markedet og sælge sagerne – så kan I nok slå Jer igennem – Gudsfred! *(Går.)*

Prinsen

Der kan du høre; nu kender du remsen.
Og nu til værket! ... *(Ser ind:)*
Plads nok til to.
Kom, skal du se, hvor kønt vi skal bo.
Kom dog – tag brudehuset i øje!

Prinsessen

Her knæler jeg for dig. Jeg ved, du er god,
du har skærmet og vogtet mig hele vejen.
Den vandring var for min dårskab bod –
ikkesandt? Min fader har givet dig ordrer:
så snart du så mig så brudt og svag,
så oprandt prøvelsens sidste dag.
Sig det! Svar mig! Er det ej så –?

Prinsen

Hvor har du det indfald med "ordrer" fra?
Selv har du hørt det budskab, som lød:
vi skulle drage tilsammen af landet –
således er det, og blir ikke andet.

God er jeg, siger du. Godt, min kære:
god skal jeg søge bestandig at være.
Å, jeg forstår, du frygter, med magt,
med vold jeg skulle din vilje tvinge?
Nej, Kathrine! Vi bytted ej ringe,
drak ikke jaord af gylden pokal
til festlig salut i silkehængt sal –
men vi blev givet, på kongeord,
sammen som to, der skal livet prøve!
Her er vor hytte, her er vort bord,
Lejet vi reder på stampet jord –
ikke jeg tvinger dig! ej vil jeg røve
din frihed, å nej, vi vil vokse os sammen
byggende her bag den sprukne rude
på kærligheds grund!

Prinsessen *(fortvivlet)*

Så er håbet ude!

Prinsen

Ej, hvilken snak! Det kommer engang –
og kommer det ikke – kun værst for dig?
Nu går jeg, og bringer lidt husgeråd med;
så flytter vi ind i vort nye sted.
Imens jeg er borte – som ordentlig kvinde
du gør vel i stand i stuen derinde!

(Går.)

Prinsessen *(efter ham)*

Stodderprins! Taterdreng! Sorte gespenst,
som slæbte den stakkels prinsesse med dig

(Vender om.)

Ind i den hytte! *derind* skal jeg gå?
Edderkopspind i hver støvet vrå,
sodede vægge, lerstampet gulv
det vil han byde mig, sådan et hul?

Aldrig jeg går over tærsklen her!

(Jægerhornene nærmere)

Tys! Denne lyd! Det var ganske nær
jægerne kommer – hvor skal jeg mig skjule?
Blive herude – jages og fanges –
nej, heller i én mands vold end i manges!

(Ind, lukker døren.)

(Jægerne kommer. Kasper er med dem.)

Jæger

Hallo, hallo! Så I ikke et flygtende vildt?

Kasper *(trækker ham tilbage)*

Frans ser skørter allevegne. Han skød fejl af den plettede hind – og nu vil han holde sig skadesløs hos pottemagerens gamle kælling! Giv os en jægersang! dér træffer du bedre.

Jæger

Så giv mig tonen på hornene! – nej, det var falsk.

Kasper *(henne ved hytten)*

Her er det nok, at han har forstukket sig med sin krondiamant! *(højt)* Nå, kammerater; jeg har endnu en slurk i min flaske … *(lader sin feltflaske gå rundt)* Smør halsen med syngesalve! Nu har vi truttet så længe i trompeterne – nu kan det gøre godt med en lille god-morgenkvidder! Syng, Frans!

Jægeren *(synger)*

Det dæmrer i den dunkle skov,
til hornets klang, hallo! og hov!
nu er det tid at jage:
dér flygter hjort på skærpet klov,
men vender sig og spørger,
hvem der for hinden sørger?
Godnat, hr. hjort,
skynd sig kun bort,
vi sørger for hans mage;
det var en dårlig jægersmand,
der beder vildt og ikke kan
af fruerne sig tage!

Kor

Så rasler kvist og blad,
så skilles løvet ad,
så lukker sig bag jæger og hunde
med tågeslør de dæmrende lunde.

Jægeren

Men som vi jog den slanke hind,
der sused bort som nattens vind,
vi standsed ved en kilde;
dér stod med smilehul i kind
og mund som Amors bue,
så morgenfrisk en frue:
Godnat! – Goddag!
Hvad er til behag?
så lo den vennemilde;
vi stod med bøsse, horn og hund,
med opladt blik og åben mund,
og endda tav vi stille!

Kor

Så rasler kvist og blad,
så skilles løvet ad,
så lukker sig bag jæger og hunde
med tågeslør de dæmrende lunde.

Jægeren

Så svaj som ellebuskens gren
hun fletted arm og strakte ben
og slog i bugter siden:
hun tog i hånd os, en for en,
hun bød os vand at drikke –
men ryggen så vi ikke.
Det lyse blik,
dengang da vi gik,
os fulgte hele tiden:
kun en af os tilbage blev:
vi sendte bud omkring og brev
han fandtes aldrig siden.

Kor

Så rasler kvist og blad,
så skilles løvet ad,
så lukker sig bag jæger og hunde
med tågeslør de dæmrende lunde.

Kasper

Min mening er, at den jæger må have været endogså meget enfoldig. *(Han lader de andre gå i forvejen, kysser på fingrene ind til hytten, går efter de andre ud til venstre.)*

Prinsen *(dukker op bag kæmpegraven med en oppakning al forskelligt husgeråd på ryggen; går ned ad stien)*

Hej, lystige svende! Afsted med Eder!
Friske gutter på sjæl og krop –
I spiller engang til mit bryllup op!

(Ser sig om.)

Det havde jeg ellers forsvoret – så snart
I færd med huset! Haløj, Kathrine!

(Prinsessen ud.)

Her har jeg udstyr – det gik i en fart
her er pande og gryde, og kost for dig
en hømadras – et tæppe – en saks,
synål og tråd og mer af den slags .
Men hvad er det for en alvorsmine?

Prinsessen

Jeg blev urolig –

Prinsen *(glad)*

Urolig – for mig?

Prinsessen *(kold)*

Jægerne kom!

Prinsen *(ligegyldig)*

Og så skjulte du dig?
Det gjorde du ret i, jægere, ser du –
jægere bør man kun halvvejs tro;
dog, nu kan du lade den angst bero.
Kom så – tag ved! – nu bærer vi ind!

Prinsessen

Det kommer aldrig over mit sind
at gøre mig selv til din tjenestepige.

Prinsen

Ej ej, hvad skal nu de nykker sige.
Kanske dog fruen vil gøre lidt plads
i sin egen dør for sin egen madras?
Og gryden her! kanske det behager
den nådige frue, at jeg den tager?
samt disse genstande, store og små,
som siden vi stiller, hvor de skal stå?
Se nu er jeg færdig – det var ej så farligt …

(Tager kosten.)

Nej, her er en, man bør omgås varligt;
ifald jeg tør vise det for hendes nåde;
den bruger man *sådan*, på denne måde
men aldrig sådan – til slag eller hug –
en arrig kvind', hun er aldrig smuk!

Prinsessen

Spottegloser – ja *det* fik du lært dig;
vid, du har *dog* ikke vundet dit spil.
Drille dig, plage dig, trodse jeg vil –

Prinsen

Skam dig, Kathrine –

Prinsessen

På knæ for min fod!
Husk, hvem jeg er: en selvherskers datter!
Du – hvem er du? en usselig træl.
Vid, der er grænser – husk, der er skel.
Kryb i dit hul, som en hund, man tåler;
glæd dig ved solen, om en af dens stråler
falder i nåde til skyggen hos dig!

(Hun vil gå forbi ham ind; han griber hende i armen.)

Prinsen

Barn, som du er! uartigt, forkælet:
godt, at jeg ej blev i purpur formælet,
godt, at jeg ikke var prins, men en træl,
som ej står til ceremonier i gæld –
nu skal trællen ta' bladet fra munden
skøn er du, kvinde; din ranke gestalt
fryder det blik, som kun få har behaget –
men hvis du tror, du kan byde mig alt –
Å! Du skal kende, hvor fejl du har taget!
Tater jeg er! *jeg* er selvhersker, du!
Pladsen jeg åbner dig her i mit rige;
vel skal jeg vogte dig – men lad dig sige:
prøv ej, at sætte dig op mod min magt!
og nu til din gerning – og tag dig i agt!

(Han udstrækker hånden bydende; hun ser på ham, bøjer hovedet og går med sænkede blikke langsomt ind igennem døren.)

Bussemand, det må man også være.
Prægtigt, prægtigt det går, på min ære! …
Hvilken en rejsning – hvilken en mine –,
lynende øjne – *tæmmet,* Kathrine!
Det var vel første gang, du blev skræmt …

(Med et højt hop, idet han løber ind:)

Hun bliver god – når hun først bliver gemt!

(Tæppet hurtigt.)

Fjerde akt

Første billede.

Mikkels-marked i købstaden. En gade, der ender i torvet; husene vender alle gavlsiderne ud imod gaden; karnapper, små spir på tagkvistene, bislag uden for dørene.
Over torvets tage knejser spiret på en domkirke.
Der er opført boder (nogle af træ, de fleste af vadmels-dug på teltstænger) langs husene på hver side af scenen.
Første bod til venstre i forgrunden er et pottemager-udsalg. Boden er åben ud imod tilskuerpladsen, så at man frit kan se derind, hvad de handlende personer foretager sig.
På samme måde den ligeoverfor liggende bod (forgrunden til højre), hvor der er udskænkning af øl og vin. Her udenfor er hensat et træbord med stole.

Når tæppet går op, står ***borgervagten*** *(mændene bevæbnet med spyd, bøsser og morgenstjerner) yderst fremme i prosceniet. På førerens kommando går mændene langsomt ned igennem scenen, hist og her nikkende til en af de falbydende. Når de er kommet til baggrunden, blander de sig imellem mængden, der står omkring markedsgøglernes estrade. Gøglerne gør nogle kraftkunster med en jernstang, kugler etc. Der er bjørnetrækkere, sigøjnere, bønder, adelsmænd, mesterlektianere osv. i broget flok. På en estrade i baggrunden musikanter.*

I pottemagerboden (til venstre) ***prinsen*** *og* ***prinsessen*** *klædte som i forrige billede. Prinsessen aftørrer og ordner potter og kar, som er stillet*

udenfor og indenfor langs spinkle hylder imellem teltbodens stager og opstandere.

Prinsen

Har du talt snesene, Kathrine?

Prinsessen

Der er syv snese – med småt og stort.

Prinsen

Husk på, vi sidder i skyld og gæld. Der er ikke råd til at slå noget i stykker.

Prinsessen *(holder et fad, som hun tørrer af med skørtet)*

Jeg er sulten.

Prinsen

Jeg også! Men handlende folk må ikke tænke på middag før vespertid kommer ...

Prinsessen

Jeg føler mig helt ilde!

Prinsen *(smiler)*

Bare ikke forknyt, Kathrine! ... Nå, hvordan er det du står dér med fadet! *(Hun taber det.)* Så!

Prinsessen *(angst)*

Å Gud, du må ikke skænde ...!

Prinsen *(samler skårene op)*

Hvad skulle det nytte at skænde? *(Tørt:)* Nu kan du lade, at du har spist al den mælkegrød, der kunne være i skålen!

Prinsessen

Jeg skal nok passe bedre på.

Prinsen

Det kommer du virkelig til! *(Vil gå.)*

Prinsessen

Men du må ikke gå. Jeg véd slet ikke, hvordan jeg skal forholde mig –

Prinsen

Du skal bare forholde dig rolig! *(Peger.)* Du tager en ort for de små potter – tre styver for de store – og lerfadene dér kan du sælge to og to for en skilling.

Prinsessen

Jeg skal nok huske det.

Prinsen

Er det fruentimmer, der vil købslå, så skal du ikke vise dig mild – for det bryder fruentimmer sig ikke om – men heller ikke tvær, for så går de. Du skal ikke selv snakke, men lade *dem* snakke. Det vil de helst. Og du skal forlange det mest mulige – for fruentimmer vil gerne prutte.

Prinsessen

Jeg skal huske det.

Prinsen

Kommer der unge fyre og vil handle med dig, og fornemmer du, at de har godt med penge, så kan du støde et fad ned og sige, at det var dem, der gjorde det.

Prinsessen

Nej, *det* kan jeg ikke!

Prinsen *(ser smilende på hende)*

Ja ja, da! *(Hun bøjer hovedet.)* Der er bare et, du skal vogte dig for. Fra skænkeboden histovre vil der kanske komme drukne personer til dig. Da skal du både være døv og blind; – og endda kan det knibe. *(Vil gå, idet han ler.)*

Prinsessen

Jamen …

Prinsen *(bøjer sig tilbage om hjørnet)*

Tag dig i agt for de beskænkede! I hvert fald har du borgervagten. Den har prinsen for nylig bragt på fode igen! *(Afsides:)* Prinsen skal nok vogte over sin skat – bedre end hans vagt! *(Går.)*

Prinsessen *(i tanker)*

Prinsen! … Der tales altid om ham! *(sysler med sagerne)* Å, jeg er dog så ængstelig til mode.

Kasper *(kommer ind derovre i skænkeboden ; stiller kander og bægre i orden, tager sig en slurk øl, nikker til prinsessen)*

Brogede løjer – brogede sværme –
duftende vin og dovnende bærme:
vadmel og pjalter, og hvergarn og fløjl
hej, jeg er med! Det er markedsgøgl!

(Dansen begynder til musik fra estraden. Bønder, junkere, mesterlektianere, sidst kommer taterne. Når dansen er ophørt, træder ***prinsen****, forklædt som krigsmand, frem ved skænkebordet, han veksler nogle ord med Kasper, som nikker og peger over mod prinsessen, der har vanskelighed ved at holde påtrængende kunder borte.)*

Første Mesterlektianer

Kasper! hvad pokker – som skænkevært!

Kasper

En lille spøg –

Mesterlektianer

Nå, det må jeg sige!
Vi venter i kvæld dig, enhver med sin pige.
Først drikker vi hos dig, så synger du for os,
så får vi en dans os –

Kasper

Og hvad får så *jeg*?

Mesterlektianer

En skål for din sang, og et kys af hver pige –

Kasper

Det lader sig høre!

Mesterlektianer

Vi stoler på dig!

Anden Mesterlektianer

Hør, Kasper, kom her! – er hun ikke smuk? *(Peger på prinsessen.)*

Kasper

Jovist – ganske køn!

Anden Mesterlektianer *(til prinsessen)*

Hvortil dette suk!
Falder jer kunderne til besvær,
stol kun på os – den latinske hær!

Prinsen *(som krigsmand)*

Bravo, min gut!

Første Junker

Kun skægløse drenge!

Prinsen *(til prinsessen)*

Hej, frisk! hvorfor vel med hovedet hænge?

Prinsessen

Jeg beder, hr. krigsmand, va'r mine sager ...

Prinsen

Skrøbeligt kram!

Prinsessen

Nu talte jeg fejl …
jeg har kun så liden forstand på penge.

Junker

Men mere på kys?

Kasper

Det tror jeg dog ej!

Prinsessen

Jeg beder så bønligen: gå jeres vej!

Junker

Snik om en snak! Har konen en mand?
Hvis ikke, så er jeg just mand for en kone …

Prinsen

Hvad om I stemte lidt ned Jeres tone …?

Mesterlektianer

I kreds, kammerater – nu holder vi stand!

Kasper

Hys, stille! Jeg synger jer heller en sang
en ægteskabsvise til fedlens toner
tilegnet alle bedrøvede koner.

(Tager sin violin frem, spiller og synger:)

Den første gang da jeg stod brud,
– fedlen ud! –
jeg var så skær og fin af hud.
Fedlen ud, og fedlen da, og fedlen mens vi danser!
Min mand han var så ejegod,
han spændte skoen for min fod,
men båndet bundet var i hast
og ægteskab og skorem brast.

Kor

Fedlen ud, og fedlen da, og fedlen mens vi danser!

Kasper

Den anden gang da jeg stod brud,
– fedlen ud! –
da var ej nær så fin min hud.
Fedlen ud, og fedlen da, og fedlen mens vi danser.
For penge købte jeg min mand,
hans lige fandtes ej i land,
jeg løb og sprang, hvorhen han så,
til selv han løb og lod mig stå.

Kor

Fedlen ud, og fedlen da, og fedlen mens vi danser.

Kasper

Den tredje gang da jeg stod brud,
– fedlen ud! –
jeg havde rynker på min hud.
Fedlen ud, og fedlen da, og fedlen mens vi danser.
Min mand var både vind og skæv,
men lige godt han slog sin væv,
han slog, så stol og skammel brast,
av av! jeg sad i væven fast.

Kor

Fedlen ud, og fedlen da, og fedlen mens vi danser.

Kasper

Den sidste gang da jeg stod brud,
– fedlen ud! –
min kjortel var et linned skrud.
Fedlen ud, og fedlen da, og fedlen mens vi danser.
Jeg havde kun min blotte særk;
min mand han var så knokkelstærk,
han tog mig i sin kolde favn,
dér sov jeg bort fra sorg og savn.

Kor

Fedlen ud, og fedlen da, og fedlen mens vi danser.

(Når visen er endt, rykker borgervagten frem til musik)

Formanden for Borgervagten *(idet de marcherer på stedet)*

En – to, en – to;
borgervagten rykker frem,
passer godt på hus og hjem,
vogter næstens gods og guld,
drikker sig aldrig fuld.

Kasper *(rækker ham et bæger)*

Skål, hr. formand! god vagt i nat …
Ej snak! – endnu kun en lille sjat;
vi stoler på Jer!

Formand

Ja stol kun på os!
Ifald man vil kives, skænds eller slås,
vil bryde freden og krænke retten,
så stol kun på os – vi er straks på pletten!
– Ret! højre om!

(Ud til musik)

Kasper

Det ligger i luften – her bliver nok strid!

(Pegende ud efter vagten:)

Jeg vædder, de kommer i rette tid!

Prinsen

Holla! Holla! Drikkebrødre …! *(Han driver de omkringstående tilbage til bordet; slår i bordpladen.)* To kander vin, af den allerbedste … og

friske stob rundt! ... *(Stryger sit mundskæg, ser sig om.)* Hvem vil ikke drikke med *mig*?

Kasper *(kommer med kander, klapper ham på skulderen)*

I er en rigtig god krigsmand – I kommer belejligt!

Prinsen

Saperlot! Jeg kommer altid belejligt. *(Slår med sin fyldte pung i bordet.)* Skænk i, vært! *(Løfter et stort krus.)* Prinsens skål!

Første Borger *(frittende)*

Ser I noget til prinsen, hr. krigsmand?

Prinsen

Undertiden ja ; – han er meget på farten.

Kasper *(ler)*

En rigtig vidtløftig fyr! Man ved aldrig, hvor man har ham.

Prinsen *(ser på ham)*

Sådan et tappekar har at tie stille, når godtfolk taler!

Kasper *(med huen i hånden)*

Jeg beder ydmygeligen om forladelse.

Prinsen

Jeg har rus i dag; – derfor vil vi også være glade og synge.

(Synger:)

Langvejs færden er krigsmands sag
verden ligger ham åben,
feltherren stikker for telt sit flag,
og straks er soldaten i våben!
Jægeren kryber i marken langs furen,
tjener på maven sit daglige brød,
krigsmanden spiller i brechen på muren
terning med fjenden om liv og død:
vinder han spillet, se så kan han synge,
danse på tomten, hvor byen blev brændt;
penge i masser og piger i klynge –
:|: taber han, ja så er visen endt! :|:

Langvejs færden er tåbers sag,
hjemme kan sejren vindes,
ud af hvert vindve der stikker et flag
og kranse til krigsmanden bindes!
Borgeren bejler med hatten for brystet,
hverver sig kone for kælder og bod,
krigsmanden ler, når han glutten har krystet,
går, når hun græder, det unge blod:
løfter han gav ej, og brød dem ej heller,
faklen han har kun for brylluppet tændt,
nu kan den lyse i bod og i kælder,
:|: slukkes den – ja så er visen endt! :|:

Første Borger

Det var, om jeg må sige, en liderlig vise!

Prinsen *(ser på ham)*

Er *I* puritaner – så lyver jeres ansigt. Man skal synge salmer i kirken og drikkeviser ved bægrene …

(Ser over til prinsessen, der imidlertid har købslået med nogle kunder.)

Hilledød! Hun er ikke ilde! *(rejser sig, og går derover)*

Kasper

Så! Nu blir der *ganske bestemt* spektakler!

Junkeren

Nu da, min smukke! jeg drikker dig til
købe dit kram, hvem der lyster og vil;
købe dig selv og ta' dig på hesten
til borgen hjem – det lysted mig næsten!

Anden Junker

Byd da! Vi holder auktion på hende.

Prinsen

Så småt! Hvad har de herrer i sinde?

Første Junker

Fem dukater er budt!

Anden Junker

Nej ti!

Mesterlektianer

Aldrig et ord, som kan hende fornærme
uskyldigheden skal vi beskærme!

Junkeren

Uskyldig – bind mig den løgn på ærme!

Mesterlektianer

Vi skal vise de junkere vejen hjem –
Per caudi! per caudi! Knivene frem!

Junkeren

Peblinger! Peblinger! Ned med det kram!

(Slagsmål.)

Borger

Vagten! – hvor er nu vagten henne?

Prinsen *(trækker kården)*

Blæse med vagten! Respekt for *denne*!

(Driver junkerne og Kasper ind til prinsessen i boden.)

Kom ud, din slyngel! Har man set mage,
at krybe bag konens skørter. Kom frem!

Prinsessen

Jeg beder så bønligt, hr. krigsmand, gå hjem!

(Prinsen bryder ind i boden, vælter alle sager, løber fægtende ud.)

Prinsessen

Å Gud, å Gud! Det vil gå mig ilde …

(Råb: ***Borgervagten!*** *– Vagten trækker op til musik.)*

Kasper

Dér har vi vagten! Som altid – for silde!

(Tummel, støj. Prinsessen sidder grædende mellem alle de knuste lervarer)

(Tæppet.)

Andet billede.

(I skovhytten. Et leje er redt på gulvet til højre. I krogen en pottemagerovn. Dør i baggrunden. Til venstre en lille dør ind til et udhus. Træbord, stol. Det er aften, solnedgang, vinden tuder).

***Prinsessen** kommer ind, trækkende en vogn, hvorpå de knuste lervarer. Hun skyder den hen i en krog; går til bordet, slår ild, tænder en lille lampe.*

Prinsessen

Han er her ikke. Hvilket et vejr!
så truende bliver de mørke træer
jeg frygter hans komme – frygter hans skænd,
og ønsker dog intet heller end …
Kaldte der nogen? Jeg gyser.

Hans røst kan være så barsk og ru –
så kommer der noget så mildt i hans hu –
        jeg fryser!
Han støder mig fra sig – han drager mig til sig.
Hellere slå –! o, slog han mig blot,
min vrede fanged da luft og flamme:
nu får jeg dukke mig, tie og tåle,
føle, jeg duer til ingenting,
kan ikke noget, kan ikke mig måle
til hælvten med ham. O ve, hvad jeg tænker!
Mit liv er knust – det ligger i skår,
min frihed brudt under lænker.
Men holder du mig i din hånd så hård,
aldrig du dog bekendelsen får
udvristet af mine tanker;
skrøbeligt er kun en kvindes ler,
af stolte kvinder der gives dog fler
end mænd …
                Å Himmel, det banker!

Prinsen *(udenfor)*

Kathrine!

Prinsessen

        Hans stemme! *(lukker op)*
                Du skræmte mig.

Prinsen

Hvad?

Godaften Kathrine! Alt lys på møllen?
Gennemblødt er jeg til sidste trevl –
det er en evindelig skyllen.
Nå, har du kvældsmad? Hvor gik det i dag?
Du fik vel udsolgt, jeg håber –
man sagde, der var på markedet fuldt
af skælmer såvel som af tåber!
Kathrine, Kathrine – så stiv du står –
og hvad er dette? kun skår på skår …

Prinsessen

Det var ej min skyld –

Prinsen

Nå, var det da min?

Prinsessen

Der kom en krigsmand –

Prinsen

Skylden er din!
Du har, kan jeg tænke, lagt hænder i skød,
har siddet og drømt – men næppe om mig.

Prinsessen

Skænd kun – men spot mig ej i min nød!

Prinsen

Skænde? Hvorfor? Kan skænd skaffe brød?
Kildevand har vi endnu i behold –
den drik er lige så klar som kold.
Forretningen dårlig, humøret bedre:
jeg vædder, der holdtes ej gladere fest
hos dine høje, salige fædre!

Prinsessen

Jeg er ej sulten.

Prinsen

Men jeg for to.
Når månen om lidt får brudt sig hul
i bygernes forhæng, så må jeg ile …
nu ja, jeg vil ud på vildttyveri!

Prinsessen

Stjæle?

Prinsen

Javist; jeg er så fri. –
Jeg kan ej købe, du kan ej sælge:
så går jeg til skovs på dyrenes spor
og tusker i byen mod skind og bælge
den føde os til, som vi hårdt behøver.

Prinsessen

Men sæt du mødte i skoven en røver!

Prinsen

For røvere er jeg just ikke bange –
men jagtbetjentene kunne mig fange.

Prinsessen

Og så?

Prinsen

Så bandt de mig arme og ben,
førte mig til en pålidelig gren,
klynged mig op – og så …

Prinsessen

Hold inde!
Husk på, du har her i hjemmet en kvinde,
hvis sikkerhed på dit liv beror.
Bliv! gå ikke på dyrenes spor,
det skylder du den, som hos dig bor!

Prinsen

Hvad skylder jeg dig? – at sulte herinde?
Du taler dog ret som en tåbelig kvinde.
Blev det ej mandens den lod at drage
hver dag i kamp for sit hus, sin mage?
Det gør hver krigsmand, som fanen følger,
hver sømand, som færdes på havets bølger,
hver købmand, som vover for noget at vinde
det gør vi mænd, fordi pligten byder,
og så fordi, hvor sælsomt det lyder,
vi venter til tak os – lidt kærlighed!

Men selv om aldrig den tak vi nyder,
når "fremad for føden" derude det hedder,
vi tænker på den, som uvirksom sidder
derhjemme ved amen med hånd under kind
slår hun itu vore sidste sager,
vi tænker os hende kun dobbelt fager;
jo mere kejtet på hånd og fod,
jo mer' hun synes os sød og god;
den tid og de ting, som ved hende gik tabt,
vi vinder igen ved vort arbejd rapt –
og orker vi selv ej at røre os længer,
vort sidste blik kun ved hende hænger
ja, sådan er nu vi mandfolk skabt!

Prinsessen

Du taler ...

Prinsen *(nærmer sig døren)*

I min enfoldighed
jeg plumper kun ud med et og andet,
hvori der, kan hændes, lidt sandt er blandet!

Se månen, den skælm, nu titter den ned!
Helt ind i skyggen det blinker og lyser.
Sagde du noget …?

Prinsessen

Jeg fryser!

Prinsen

Så læg dig og dæk dig!

Prinsessen

Jeg fryser endda;
tæppet er tyndslidt og kappen hullet,
og blæsten stryger her langs med gulvet
luk dog den dør!

Prinsen *(trækker sin kniv)*

Jeg går på spor
efter en bjørn; den pels kan varme,
jeg dukker mig under hans lådne arme,
kniven i hjertet – en, to, tre !

Prinsessen

Aldrig får jeg den pels at se;
og aldrig … *(bortvendt)*

Prinsen *(spørgende)*

Aldrig?

Prinsessen *(med et suk)*

Dig selv igen!

Prinsen *(frisk, med en glæde, han dog søger at skjule)*

Bjørnen er stærk – men nøden gør dristig;
bamsen er kluntet – og jeg er listig.

Vildttyv, Kathrine, den kunst er skøn.
Og lige så gammel, som skoven er grøn:
dukke sig under de grene våde,
mærke på kinden de dråber køle,
til kniven i skeden med hånden føle,
spændt hver muskel, og øjet på vagt.
Var jeg en prins på sin egen jagt,
ikke jeg kunne den vellyst nyde,
selv som et vildt gennem tykningen bryde,
jaget og jæger på samme gang!

Standser jeg da, hvor månen skinner,
medens i rundkreds stammerne står,
se, da stryger jeg huen af hår,
tørrer mig sveden af brændende kinder;
og i min ensomhed tænker jeg på,
hvordan i hytten det vel monne gå,
hvis jeg var ventet med længsel tilbage
nå ja, en vildttyv kan tænke som så!

Hjorten i tykningen bor hos sin mage,
stærk er hans krummede hals og hans bov,
junker han er til den slumrende skov,
nyder den ret, som han mægter at tage.
Mennesket trygler om plads for sin fod,
trygler om alt, selv om kærligheds glæder …

Vildttyv, du frifødte junker, afsted!
Ingen i hytten derhjemme dig vinker;
bort, ind i skoven, med kniven, som blinker:
favntag med bjørnen – haløj! det er liv!

(Iler ud.)

Prinsessen *(springer op)*

Ve mig! borte – så hør dog – bliv!
Kom dog tilbage! Han hører mig ej;
kun knagende grene røber hans vej.

Kunne jeg i mine arme ham tage:
knuge ham ville jeg, hulke og klage,
græde hos ham min hoffærdighed ud,
lægge min kind til hans kofte våd,
og smile af lyst under al min gråd.

Hjælpe mig Gud!
Hør, hvilken larm – er det *ham* – er det *dem*?
Nu bryder der en af grenene frem –
det er ham …

Prinsen *(hurtig ind)*

Kathrine, hvor skal jeg mig skjule?
De kommer –

Prinsessen

Hvem? hvem?

Prinsen

Å – jægerne – vagten!

(Afsides:)

Fordømt! De må ikke finde mig her,
ikke for alt, hvad jeg mest har kær!

(Højt, ved døren ind til udhuset:)

Herind – herind! vær rolig – og ti!
Om lidt er vel nok den byge forbi! *(Ind.)*

(Formanden for borgervagten med vagt og jægerne)

Formand

Er I vis på, at I så sådan en fyr løbe herind?

En af Vagten

Det er grumme vanskeligt at være vis på noget, hr. formand. Men vi kan jo søge – så får vi nok fuld – jeg siger fuld sikkerhed!

Formand

Du er beskænket, Sivert!

Anden Vagt

Med forlov, formand, det er ikke ham, men mig, som hedder Sivert!

Formand

Så er det dig, som er beskænket –?

Første Vagt

Vi er alle beskænkede, formand – alle uden undtagelse.

Anden Jæger *(til prinsessen)*

Vi søger efter en sort kæltring … Er han ikke kommet herind? Er du ikke gift med en tater, som huserer her i skoven?

Formand

Hun svarer jo ikke. Har vi tommeskruerne med?

Jægeren

Sniksnak med tommeskruer! Når fruentimmeret ikke svarer, så får vi selv søge.

Første Vagt

Her er en dør, formand!

Formand *(ved døren til udhuset)*

Ja – her er en dør. Hvad gør vi ved den?

Jægeren

Er der nogen derinde? … Så er det bedst, vi slår døren ind.

Formand

Stop! Hvis han er derinde, så kunne han bryde ud som et rivendes dyr. – Fæld hellebarder og morgenstjerner! De herrer jægere i andet geled med flinterne til kinden! Når jeg har talt til tre, så falder vi an. Du derinde! Kom ud! En – to …

Prinsessen *(er sprunget hen og har stillet sig foran den lille dør)*

Ingen kommer herind … Så dræb mig først!

Formand

Men nu taler hun jo!

Kasper *(kommer krybende ind gennem døren fra udhuset, børster sine klæder)*

Hvad er på færde …?

Formand

Hvad er det? Hvor kommer han fra?

Kasper

Derinde fra. Jeg hørte ude i skoven, at der blev søgt efter en sort gavtyv, som skulle have stjålet på markedet. Den ene tater kan jo nemt ligne den anden. Så gik jeg bagom hytten og krøb ind gennem lemmen til udhuset. Der er nok svinesti tillige …

Formand

Er der ingen tater derinde?

Kasper

Ikke mere end bag på min hånd. Der ligger en sort gris. Men det er vel ikke den, I vil stikke?

Formand

Å, gid pokker … Ret jer, folk! Højre om! March!

(Ud med vagt, jægere, Kasper.)

Prinsen *(kigger frem; afsides)*

Det var virkelig nær ved …

Prinsessen

Men så skjul dig dog!

Prinsen *(frem)*

Nu er jo bygen drevet over –

Prinsessen

Hvor vil du hen?

Prinsen

Ud at fortsætte, hvad jeg begyndte –

Prinsessen *(springer hen til døren i baggrunden, lukker den, stiller sig foran)*

Du kommer ikke ud –

Prinsen

Barnagtigheder, Kathrine! Vejen er fri …

(Der falder et skud.)

Prinsessen *(skriger)*

Ah!

Prinsen

Ej, ej! ...

Prinsessen

Du bliver her – hos mig – hos ...

Prinsen

Nu da –?

Prinsessen *(slynger sine arme om hans hals)*

Hos den, som elsker dig!

(Tæppet hurtigt.)

Femte akt

Første billede.

Borgens store stegers. Sværtet bjælkeloft, hvide mure med blanke køkkenredskaber, fade af metal og ler i rækker ovenover hinanden. I baggrundens hjørne til venstre er skorstenen med et svært, fremspringende røgfang. En stor kedel hænger ned i en jernkrog, ilden knitrer på arnen. Op ad muren ved ildstedet pustere, brandjern, ovnragere, stegespid. Der i midten af baggrunden. I hjørnet til højre springer fadeburet frem, ligesom et stort skab, der går fra loft til gulv. I væggen til højre sidder et vindue højt oppe i den tykke mur med jerngitter, hvorigennem er stukket grønne grene. Til højre og til venstre langs væggen køkkenbord med skabsdøre i, og ovenover træhylder med køkkensager. Til venstre hugge- og kød-blok med økse og træhammer, til højre suletønde, snittebakke, vandtønde med øse osv.
Piger *og* ***terner*** *har travlt rundt omkring; nogle hakker kål, nogle lægger dej op, nogle står ved skorstenen, puster med de store pustere til ilden, hælder vand i den store kedel; nogle langer kød op af suletønden, en hugger skank tilrette på kødblokken, en står på en stige og tager messing- eller tinfade ned af rækkerne. Der er en vimsen frem og tilbage over gulvet.*

Første Terne *(bærende en kurv, standser foran anden terne midt på gulvet)*

Hun skal være fra Rusland … *(går videre)*

Anden *(med en kasserolle)*

Nej fra Polens land … *(videre)*

Tredje *(vender sig om fra huggeblokken med kniv i hånd)*

Snak; det er kongens datter af Engeland ...

Fadebursternen

De vrøvler så meget om hende! Man ved hverken ud eller ind.

Fjerde *(fra den modsatte side, vender sig om med armene fulde af dej)*

Pyt! Det er datteren af rhingreven ...

Kokkepigen *(vender sig om fra den store kedel på skorstenen, med en vældig træslev i hånden)*

Jeg ved det ganske bestemt; – for en af jægerne sa'e det – og han har hørt det af Kasper Røghat selv ...

(Nærmer sig, stadig med sleven i hånden, midten af scenen, hvor også de andre rykker hen imod, så at de samles i et stort kor.)

Første Terne

Hvad sa'e han ...?

Kokkepigen

At prinsens tilkommende ikke var nogen anden end prinsessen af Illyrien!

De Andre

Ha, ha.

Første Terne

Det er *så* længe siden ...!

Fjerde

Det var jo hende, som prinsen fik en lang næse af!

Kokkepigen *(med løftet slev)*

Det er løgn i din hals ...!

Fjerde

Nej ...

("Jo", "Nej", "Ja"! osv.; alle mundhugges; den store kedel på skorstenen koger over; stor alarm og skrig; alle løber til deres pladser.)

Fadebursternen *(med to slagtede høns, sammenbundne ved halsene; standser midt på scenen)*

Uh! Jeg kan ikke tåle at høre tale om bryllup.

Kokkepigen *(fra sin plads henne ved ilden)*

Det er jo ikke dig, som skal giftes?

Fadebursternen

Det er just fejlen! *(Kaster hønsene langt fra sig.)* Når Kasper Røghat ikke var sådan en landstryger, så kunne vi også blive ordentligt viede. Og så skulle vi danse, piger! Trallala! *(Danser.)* Derude har de den liflige sommer – hver pige sin kærest' – hvert par sin lille lund at mødes i! Her er man muret inde, dag som nat; – man har ikke uden de svedige madsvende og de drukne borgerstu-karle! *(Spytter.)* Pøj! Men jeg vil danse, vil jeg – som dansede jeg til mit eget bryllup. Trallalala! *(Hun svinger en af pigerne rundt.)*

Kokkepigen

Va'r dig; nu kommer køgemesterinden!

Fadebursternen

Jeg blæser ad den gamle drage! Kom, piger! Er vi ikke unge og raske? Trallalala! –

Kokkepigen

Du er aldeles galen!

Fadebursternen

Ja nok! Blodet spænder mig – og så spænder jeg igen. Stil jer op! Stine synger for ...! Hvor har vi Sidse? –

(Har fået alle pigerne ud på gulvet og stiller dem op; hun danser en slags kæde-dans med dem og synger selv dertil.)

Min fader var fra Flandrens by, fra Flandren var min broder,
men jeg har lært i Spanjeland at danse hos min moder.
  – Træd let på grønne vold, træd let, I piger! –

Og jeg var ung og jeg var skøn, mig ville hvermand have,
med ridder dansed jeg og præst, med kejser og med pave.

Jeg dansed op for Himlens port; dér stod St. Peder inde:
"Nej Himlen har ej tilje for slig danselysten kvinde!"

Da gik jeg mig for troldens høj: "Og er du, trold, til stede,
så stig herud på grønne vold og lad os dansen træde!"

Han tog mig i sin lådne favn og stræbte hvad han kunne,
vi dansed ret i luften op, højt over grønne lunde.

Vi dansed Månen helt omkuld og alle små planeter,
vi dansed imod Himlens dør; vi dansed mod St. Peder.

St. Peder mæled: "Er du dér, du dansegalne kvinde,
giv trolden løbepas – du kan vel bedre selskab finde!"

Vor tilje blev just skuret blank til pinse dennesinde,
så slip din lede trold og dans med englene herinde!"
– Træd let på grønne vold, træd let, I piger! –

Kokkepigen

Nu får I en ulykke! Der er køgemesterinden!

(De løber med skrig fra hinanden.)

(Døren åbnes, ind kommer prinsessen i sin fattige dragt og med tørklæde over hovedet; hun ser sig sky omkring.)

Første Terne

Å, det er jo ikke sandt!

Fadebursternen *(til prinsessen)*

Hvad er du for en –?

Kokkepigen

Det er den stakkels kone nede fra skovhytten. Jeg gav hende lov til at komme her og få lidt affald og levninger.

Prinsessen *(med sagte stemme)*

Ja – tak!

Fadebursternen

Så må hun også gøre gavn for føden. Kom her! Du kan hjælpe mig at plukke de høns.

(De sætter sig hver på sin skammel.)

Prinsessen *(plukker)*

Det er vist ikke rigtigt?

Fadebursternen

Nej, du skal gøre sådan som jeg. *(Plukker, så fjerene ryger omkring.)* Den høne må behandles pænt! Husk på, den skal i gryden til prinsens bryllup!

Prinsessen *(stedse med noget dæmpet stemme)*

Prinsen af Danmark skal altså giftes nu?

Fadebursternen

Jamænd! skal han så – det dejlige menneske. *(hurtig)* Har du set ham?

Prinsessen

Jo – jeg har set ham?

Fadebursternen *(hurtigt)*

Ikkesandt? En stolt karl! Men du har ikke hørt ham tale?

Prinsessen

Jo – jeg har hørt ham tale.

Fadebursternen

Og du kan dog sidde rolig på stolen, når vi taler om ham? Å, når jeg tænker på, at hun, den fremmede prinsesse, skal i brudeseng med ham …

Kokkepigen *(henne fra skorstenen)*

Du er galen, Kirstine!

Fadebursternen *(vender sig, hurtig)*

Ti stille! Jeg taler ikke til dig! *(Til prinsessen:)* Hvordan er det, du bærer dig ad?

Prinsessen

Er det ikke rigtigt?

Fadebursternen

Sådan små hvide hænder du har! Skal man se til, så har du vel kendt bedre dage?

Prinsessen

Der var vel den tid, hvor jeg kendte, hvad man kalder bedre dage – dem ønsker jeg ikke tilbage!

Fadebursternen *(flytter med skamlen over imod hende)*

Ikke? Å sikken snak! Tænk, en høne i gryden hver dag!

Prinsessen

Jeg var ikke lykkelig dengang. Jeg var altid syg!

Fadebursternen

Syg?

Prinsessen

Jeg led af den sygdom, som man kalder at kede sig!

Fadebursternen

Passiar! Du har jo en mand, efter hvad de siger. – Har han også kendt bedre dage?

Prinsessen

Jeg tror det undertiden; men jeg vover mig ikke til at spørge derom. *(Tilføjende:)* Det kan også blive det samme.

Fadebursternen *(fortrolig)*

Hvordan ser han ud?

Prinsessen

Du må have set ham her på slottet, når han kom om morgenen med brændeved fra skoven? –

Fadebursternen

En stor, køn karl? – noget sort og beskidt i ansigtet? ... Nå, sligt skader jo ikke! Det kan allenfals vaskes af. – I de sidste dage har jeg ikke set ham.

Prinsessen

Han havde forslæbt sig, sagde han. Han måtte blive liggende i sengen. Intet var der at spise hjemme. Så tog jeg krukke og pose og gik herop.

Fadebursternen *(rykker skamlen tæt ind til hende)*

Hør du! – det måtte jeg dog gerne vide: Hvis nu Kasper og jeg ikke kan vente så længe – hvis vi flytter sammen, inden han får noget fast – vil vi så ikke komme til at bides, fordi krybben er tom?

Prinsessen *(smiler stille)*

Hvor kan jeg vide, hvad andre ville gøre?

Fadebursternen *(eftertænksom)*

Jeg slipper dig ikke! Hvis der nu – til Jeres fattigdom – kom en lille dreng dernede i hytten? Ja se dér sidder du og ved ikke, hvad du skal svare. Nej, lad os ikke tale om lykke, når man ikke har en høne i gryden!

Prinsessen *(ivrig)*

Jeg har tænkt mig, at jeg havde det lille væsen – at det lå i min arm: … ja, en kvinde kan føle, at det måtte være lykke! – om man var en stor kejser, om man var en smuk prins – ingen *mand* kan dog have anelse om den fryd, som den aller ringeste daglejers kvinde kan gå og vente …

Fadebursternen *(ser på hende med en blanding af forbavselse og beundring)*

Virkelig – mener du?

Prinsessen *(med strålende øjne)*

Ja, når der er kærlighed mellem hende og hendes husbond. Det er kærlighed mellem mand og kvinde, der gør dem til konger eller dronninger – og det er nok også *den*, der grundlægger riget, selv mellem fire nøgne vægge!

Fadebursternen

Som du taler! Man kunne ordentlig få lyst ...

Kasper *(hurtigt ind ad døren; han er klædt som i første akt)*

Hejsa, hejsa, piger! *(Svinger et alenmål i hånden.)* Frisk mod deran!

*(**Fadebursternen** er sprunget op; hun og alle pigerne løber ham i møde. **Prinsessen** søger hen til køkkenbordet til højre, hvor hun under det følgende iagttager alt på en forlegen og sky måde)*

Fadebursternen

Ih, din skælm, er du der?

Kasper

Tilbage! siger jeg! Vil I have respekt!

Fadebursternen

For dig! *(Kysser ham.)*

Kasper

Ja for mig! *(Svinger sin alen.)* Jeg er blevet prinselig måler, vejer og vrager – fuldstændig justeret!

Fadebursternen

Den søde prins! Så har vi da et levebrød at gifte os på –

Kasper

Så sagte, mit dukkelam! De andre damer kunne nemt blive misundelige. Ser I, piger! Jeg er kommet her på prinsens bud, for at tage mål af jer ...

Fadebursternen *(hurtigt)*

Til en ny kjole?

Kasper

Truffet!

Alle Piger *(klapper i hænderne)*

Å, den søde prins!

Kasper

Lad mig få ørenlyd! – I ved, at prinsen skal holde bryllup ...

Alle

Ja, ja.

Kasper

Med en fremmed prinsesse ...

Første Terne

Fra Rusland –

Anden

Nej, fra Polens land.

Tredje

Kongens datter af Engeland –

Fjerde

Datteren af rhingreven –

Kokkepigen

Snak! Prinsessen af Illyrien ...

Kasper *(ler)*

Javist – prinsessen af Illyrien! *(Ser over imod prinsessen.)* Men hvem er det, dér står?

Fadebursternen

Et stakkels fruentimmer ude fra skoven – fortæl bare videre!

Kasper

Prinsen skal holde bryllup med en fremmed prinsesse ... Men hun er blevet syg undervejs.

Alle

Å!

Kokkepigen *(kaster sleven)*

Så kunne vi, min tro, ha' sparet os al det slid og slæb!

Kasper

Ingenlunde! – prinsen holder bryllup alligevel!

Fadebursternen

Med prinsessen?

Kasper

Ja naturligvis! *(Forklarende:)* Prinsen *vil* giftes!

Fadebursternen

Jamen …

Kasper

Stille! – Prinsessen vil nok også giftes, lader det til. Hun har sendt sin brudekjole hid med den besked, at hun skulle komme selv, så snart hun kunne. Imidlertid skulle prinsen lade nogle unge fruentimmer prøve kjolen; og den, hvem kjolen passede, skulle være prinsessens stedfortræder under vielsen – men ikke længer!

Alle *(i munden på hinanden)*

Å, lad mig prøve den!

Kasper

Stille! Vi har med flid ikke villet vælge blandt hoffets damer, for de kunne nemt blive for vigtige!

Fadebursternen

Jeg begynder – for jeg er din kæreste! Hvor har du kjolen?

Kasper

Den ligger vel forvaret. Men jeg har fået et nøjagtigt mål – som jeg ikke siger nogen. Altså begynder vi …

(Begynder at måle på fadebursternen.)

Fadebursternen

Av! Jeg er altfor kilden –

Kasper

Og meget for lang i livet!

Fadebursternen

Er jeg lang i livet ...?

Kasper *(med påtaget værdighed)*

Det gør mig ondt at måtte sige dig: Du er vejet, målt – og vraget!

Fadebursternen

Din klodrian! *(Giver ham en ørefigen.)* Jeg slår op!

Kasper

Ja, det mærker jeg! ... *(Løfter alenmålet.)* I er vidner!

***Alle pigerne** flokkes om ham med udråbene: "Nu jeg!" – "Tag mig!" – "Søde Kasper, lad mig!" osv. Han måler en efter en og siger: "Du er for smal over skuldrene!" – "Du er for bred over bagen!" – "Du har jo slet ingen hofter!" – "Du har for lidt foran og for meget bagtil!" osv. Latter, skrigen, små hvin. Når larmen er på sit højeste, åbnes døren. Ind træder **prinsen** i sin glimrende hofdragt fra første akt.*

Prinsen

Det må jeg sige: Du gør dig umage nok!

(Går frem.)

Alle Pigerne

Prinsen! *(Viger tilside.)*

Prinsen *(til Kasper)*

Nå; har du fundet nogen ...? *(Peger på fadebursternen:)* Hun der?

Kasper *(bukker)*

Desværre – jeg må tilstå: ikke engang hun ...!

Fadebursternen *(nejer dybt)*

Det gør mig virkelig så grumme ondt, hr. prins!

Prinsen

Mig også – men du kan tage oprejsning hos Kasper. Han må udbede sig en gunst hos mig – når mit bryllup er endt med glæde og tilfredshed.

Fadebursternen

Skal vi så være go'e venner igen, Kasper?

Kasper

Du kan tro nej, moppe – når du slår!

Fadebursternen

Jeg skal aldrig gøre det mere, søde Kasper!

Prinsen *(til Kasper)*

Har du prøvet dem alle! ... *(Ser omkring, peger på prinsessen, der, så snart hun så prinsen har søgt at gemme sig så meget som muligt.)* Hvem har vi dér?

Kasper *(lader meget ligegyldig)*

Å, det er kun en sølle kone ude fra skovhytten!

Prinsen *(ser skarpt på hende; hun dækker halvvejs for ansigtet med hænderne)*

Hun ser jo ganske godt ud – trods klæderne. Lad os få hende frem! *(Hun skubbes frem; Kasper tager hende ved hånden, drejer hende rundt, så at hun vender ryggen til prinsen.)* Ryggen er ikke ilde. Lad os se den anden side!

Prinsessen *(næsten synkende i knæ)*

Skån mig!

Prinsen *(venlig)*

Hvad er hun ræd for? Vi gør dig intet ondt. *(Til Kasper:)* Mål hende.

Kasper *(tvinger hende til at rejse sig op; hun har stadig blikket nedslået; måler hende)*

Det passer – det passer akkurat. Vil I se, herre?

Prinsen

Ja virkelig!

(Mumlen blandt ***pigerne.****)*

Prinsessen

Nåde! Min mand ligger syg derhjemme. Han har intet kunnet fortjene de sidste dage. Så gik jeg til slottet, hvor man var *god* imod mig. Lad mig gå min vej i fred!

Prinsen *(spottende)*

Når vi skal se til, så er det en krønike: – Du har ingen mand, som ligger syg derhjemme!

Prinsessen

Jeg sværger …

Prinsen *(til Kasper)*

Jeg skulle næsten tænke, at denne kvindes mand befandt sig vel?

Kasper *(bestemt)*

Ja! – i bedste velgående!

Prinsessen *(fortvivlet)*

Jeg besværger Jer: Lad mig gå hjem til min hytte … *(Stærkt:)* Jeg må – jeg må derned!

Prinsen *(hovedrystende, med et sideblik til Kasper, der besvarer det ved ligeledes at ryste på hovedet)*

Vi har intet andet valg. Hun bliver her. Kjolen vil passe *hende*. *(Man hører udenfor jægerhornene, der spiller de første satser til en festmarch; alle lytter;* **prinsen** *slår op med hånden smilende.)* Hør, hvor lystigt! De toner klinger, som var det min bryllupsmarch!

Kasper

Det er midsommer-festen, som blæses ind.

Prinsen

Ja, midsommer-fest. Lykkens og glædens dag. I skal svinge Jer til mit bryllup, piger! Derudenfor skal øllet flyde – musikken skal tage jer under armene – og karlene skal kysse Jer i den grønne skov. I har alle fri! – undtagen hun dér! Du tager dig af hende, Kasper! På gensyn! …

(Han står i døren med udstrakt hånd; alle piger nejer. Kasper fører prinsessen bort)

(Tæppet.)

Andet billede.

(Udenfor skovhytten. Borgen i baggrunden er oplyst. St. Hans-blus er tændt langs fjorden. ***Landbefolkningen****,* ***piger*** *og* ***svende*** *fra borgen, jægere kommer ind, svingende grønne grene.* ***Kasper*** *og* ***fadebursternen****.)*

Kasper

Kommer I med palmer i hænderne? – Nå, det er grønne grene ...! Og nu vil I hilse på den glade brudgom? Han kan straks være her. I skal bare se, hvor han skinner. –

Fadebursternen

Vi vil også hilse på bruden – for hun er da som en af vore lige!

Kasper

Lad hende være god for den, hun er! Skal vi stå her med tør mund og vente? Ølkander og bægre – det var prinsens mening!

Fadebursternen

Her! ... Hør, Kasper; de skal jo ind til købstaden og vies. Det må i grunden være underligt for bruden sådan at skulle gå tilbage til hytten dér ... Og tror du prinsen lader hende gå igen? For nydelig var hun rigtignok, da hun kom i stadsen!

Kasper

Når det ene fruentimmer taler sådan om det andet, så må der være noget om det. – Når vi to skal giftes, så vil vi ikke lade os vie *in effigie*!

Fadebursternen

I en – hva' for en?

Kasper

Det er noget latin – og forresten en dum skik, som vi vil overlade til de store folk!

Jægeren

Så vil vi lade prinsen leve –

Kasper

Holdt! Ikke endnu. Først vil vi drikke! Vi vil have St. Hans-blus lige op i panden og ind i hjerterne. Og nu, Frans, mit andet jeg, min bedre udgave – syng os midsommer-visen. Med den skal vi modtage prinsen og hans unge brud!

Jægeren *(synger)*

Vi elsker vort land,
når den signede jul
tænder stjernen i træet med glans i hvert øje,
når om våren hver fugl
over mark, under strand
lader stemmen til hilsende triller sig bøje:
vi synger din lov over vej, over gade,
vi kranser dit navn, når vor høst er i lade,
men den skønneste krans
blir dog din, Sankte Hans!
Den er bundet af sommerens hjerter så varme, så glade.

Kor

Men den skønneste krans ... osv.

Jægeren

Vi elsker vort land,
men ved midsommer mest,
når hver sky over marken velsignelser sender,
når af blomster er flest,
og når kvæget i spand
giver rigeligst gave til flittige hænder;
når ikke vi pløjer og harver og tromler,
når koen sin middag i kløveren gumler:
da går ungdom til dans
på dit bud, Sankte Hans!
Ret som føllet og lammet, der frit over engen sig tumler.

Kor

Da går ungdom til dans ... osv.

Jægeren

Vi elsker vort land
og med sværdet i hånd
skal hver udenvælts fjende beredte os kende,
men mod ufredens ånd
over mark, under strand
vil vi bålet på fædrenes gravhøje tænde:
hver by har sin heks, og hvert sogn sine trolde,
dem vil vi fra livet med glædesblus holde;
vi vil *fred* hertillands,
Sankte Hans, Sankte Hans!
Den kan vindes, hvor hjerterne aldrig blir tvivlende kolde!

Kor

Vi vil fred hertillands … osv.

Prinsen *(er trådt bryllupsklædt ind med prinsessen og følge)*

Jeg tager din vise som et godt varsel. Tak derfor! Vi ses ved festen.

Kasper

Herre, sæt ham nu ikke fluer i hovedet! En god vise er som en ung pige. Jo mindre blæst der bliver gjort af hende, jo længere vil hun bevare sine dyder og fuldkommenheder.

Prinsen

Da tåler dog en vise, hvad en ung pige ikke tåler – at komme i folkemunde! Hvad siger min unge smukke brud?

Kasper *(til fadebursternen og de andre)*

Kom! Der skal vist siges nogle pæne ord ved hytten her – og det er ikke sagt, at prinsen ønsker vidner derpå!

(Alle trækker sig tilbage i baggrunden undtagen ***prins*** *og* ***prinsesse****.)*

Prinsen

Du hedder Kathrine! Nuvel, du skal vide:
når lyset i borg og i by er slukket,
når sidste gang "leve" for bruden er drukket,
da savner jeg dig i min arm, ved min side!
Den krone, der pryder dit duftende hår,
den silke, du fylder så kongeligt ud,
det er, som den ville med rette dig nævne
min rette, min sande trolovede brud!

Prinsessen

I ejer vel over mig magt og evne
at klæde mit legem i kongeligt skrud;
men min er ej kronen, som pryder mit hår:
husk, at jeg her for en anden står!

Prinsen

Nej, nej! Du kan over prinsen byde!
Kun én gang før har den magt jeg erfaret:
jeg bad – men skyldig man blev mig svaret.
Nu byder jeg dig, hvad jeg byde kan:
jeg rækker dig kronen for rige og land!

Prinsessen

For meget, for meget! Livet har slået
sit terningkast; jeg har tabt – jeg har vundet:
hist, i den hytte, mit mål har jeg nået,
dér har ved målet *mig selv* jeg fundet!

Prinsen

Betænk, hvad jeg byder! Jeg bryder den pagt,
som skulle mit liv til en anden bundet!
Og som hver en jomfru i dette land
hemmeligt ønsker sig prinsen til mand,
mig selv som det bedste jeg her dig byder!

(Knæler.)

Prinsessen

Stå op! Det sømmer sig kun at knæle
for Gud i Himlen, og ej for en kvinde. –
Der er i Jert åsyn et træk, jeg kender,
i stemmen en klang, som jeg elsker og frygter
ved denne lighed mit hjerte brænder;
dog aldrig skal I min tanke forblinde:
hist er min ære, mit hjerte, min tro –
dér har jeg *mit* bedste i hytten inde!

Prinsen

Den stodder i fillet og flikket dragt!
Har råhed da over kvinden magt? –

Prinsessen

Råhed! Nej aldrig – det skal I vide:
er end hans dragt, som hans stemme, grov,
aldrig han tog sig med tvang forlov:
min kærlighed redte ham plads ved min side:
mørkt er hans ansigt, som Eders er lyst,
streng er hans tale, som Jeres letfærdig,
lidet han teed sig glat og elskværdig –
men hjertet var adeligt rent i hans bryst!
Kunne jeg glemme den tid derinde,
glemme mit livs det dyreste minde –
ja, om I trygled mig timer for fod,
svaret det lød: *da* var jeg den kvinde,
for hvis forvildelser jeg har gjort bod!

Prinsen

Klingende tale! pralende ord:
tåbe som kvindernes rangle tror!
Men er hin hytte en sten på min vej,
ligge der længe, det skal den ej!

(Råber:)

Holla! Svid hytten af!
Nå; genstridige; kend da min magt
så slutter vi vel i kirken vor pagt?

Prinsessen

Jeg hader dig, prins af Danmarks land.
Red ham – frels ham – min mand – min mand!

(Synker om.)

Kasper *(peger på den brændende hytte)*

Det kan man kalde for et St. Hansblus! –

Prinsen *(hurtigt)*

Kasper! skaf vand ...

Fadebursternen

Å, I mandfolk er nogle grusomme skabninger!

Kasper

Først piner I os – så piner vi jer lidt til gengæld – og så ender det i fryd og gammen!

Prinsen *(bøjer sig over prinsessen)*

Kathrine!

Prinsessen

Hvem kalder på mig? ... Gå bort, gå bort! Å Gud, hvad har jeg gjort Jer, at I skal være så ond ved mig?

Prinsen

Mig har du gjort alt godt, Kathrine. – Vil du endnu gå med tiggerposen for min skyld?

Prinsessen

Det er *hans* stemme! *(Idet han løfter hende op:)* Det er dig – dig, mit liv – min herre og husbond – min kærlighed!

Prinsen

Og det er dig, mit livs melodi – min hustru – mit folks gode dronning!

Kasper

Min herre og min ven! Jeg måtte udbede mig en gunst – sagde I. Så giv mig noget "fast", som jeg kan gifte mig på. Og vil I give mig en rigtig fast bestilling, så lad mig sidde med de små prinser og prinsesser på mit knæ og fortælle dem dette eventyr: *Der var engang ...!*

Prinsen *(trykker leende hans hånd)*

Tilstået!

Kasper *(til jægeren)*

Har du et vers endnu, min lille sangfugl – så kom med det!

Jægeren *(synger)*

Vi elsker vort land,
og vi hilser den drot,
som har prøvet og valgt sig den rette fyrstinde
på hans eventyr-slot
kan hver kvinde, hver mand
et eksempel for livet i kærlighed finde!
Lad tiderne ældes, lad farverne blegne,
et minde vi vil dog i hjertet os tegne:
fra det sagnrige nord
går en glans over jord
det er genskær af vidunderlandets fortryllede egne!

Kor

Fra det sagnrige nord … osv.

Alle

Prins og prinsesse leve!

(Tæppet.)

Om "Der var engang -"

Forfatter: Holger Drachmann (1846-1908)
Første udg.: I Holger Drachmann: *Fjæld-Sange og Æventyr.* Gyldendalske Boghandel, København 1885.
Denne udgave efter: Holger Drachmann: *Der var engang –. Æventyr-Komedie i fem Akter og et Forspil.* Fjerde Udgave. Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel & Søn), København 1898.
Redigeret af: Kim N. Jensen
Forside: Efter illustration af Vilhelm Pedersen (1820-1859) til H. C. Andersens *Svinedrengen*.

978-87-7628-137-3
2. udgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-343-9 (Ølstykke 2014).

www.ebib1800.dk

